

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ-TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA ÚČETNICTVÍ

Protikrizová opatření a jejich uplatnění u podnikatelských subjektů

Crisis Precautions and their Usage by Businesses

Student:	Ivana Vymazalová
Vedoucí bakalářské práce:	Ing. Hakalová Jana, Ph.D.

Ostrava 2010

Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou práci, mimo přílohy č. 1 až 5, vypracovala samostatně.

V Ostravě dne 7. 5. 2010

Ivana Vymazalová

Poděkování

Chtěla bych poděkovat Ing. Hakalové Janě, Ph.D. za pomoc, odborné vedení a rady, které mi poskytla v průběhu zpracování této práce. Rovněž bych chtěla poděkovat Ing. Molnárové Taťáně za její ochotu a čas, který věnovala k posouzení mé práce.

OBSAH

1. ÚVOD	1
2. FINANČNÍ KRIZE, JEJÍ VZNIK A DŮSLEDKY	2
2.1. PRVNÍ KRIZOVÝ ROK 2007	2
2.2. DRUHÝ KRIZOVÝ ROK 2008	6
2.3. TŘETÍ KRIZOVÝ ROK 2009	16
3. PROTIKRIZOVÁ OPATŘENÍ	19
3.1. VYBRANÁ PROTIKRIZOVÁ OPATŘENÍ Z BALÍČKU PROTIKRIZOVÝCH OPATŘENÍ	19
3.1.1. DOČASNÉ ZVÝŠENÍ A ZRYCHLENÍ DAŇOVÝCH ODPISŮ	19
3.1.2. PAUŠÁLNÍ VÝDAJE NA DOPRAVU SILNIČNÍM MOTOROVÝM VOZIDLEM	21
3.1.2.1. Základní podmínky použití paušálních výdajů	22
3.1.2.2. Výhody a nevýhody	23
3.1.3. UPLATNĚNÍ VÝDAJŮ PROCENTEM Z PŘÍJMŮ	23
3.1.3.1. Kdo je oprávněn paušální výdaje uplatnit	24
3.1.3.2. Výdaje, které jsou zahrnuty do paušálu	24
3.1.3.3. Evidence v případě uplatnění výdajů procentem z příjmů	24
3.1.3.4. Uplatňování paušálu v případě více druhů příjmů	25
3.1.3.5. Výhody a nevýhody uplatňování více druhů příjmů	25
3.1.4. DAŇ Z PŘÍJMŮ FYZICKÝCH OSOB	26
3.1.4.1. Předmět daně z příjmů fyzických osob	26
3.1.4.2. Vývoj sazeb daně	26
3.1.4.3. Daňové zvýhodnění na vyživované dítě	29
3.1.5. DAŇ Z PŘÍJMŮ PRÁVNICKÝCH OSOB	30
4. UPLATNĚNÍ VYBRANÝCH PROTIKRIZOVÝCH OPATŘENÍ U PODNIKATELSKÝCH SUBJEKTŮ	32
4.1. UPLATNĚNÍ MIMOŘÁDNÝCH ODPISŮ	32

4.1.1.	MIMOŘÁDNÉ ODPISY JEJICH VLIV NA VÝŠI ZÁKLADU DANĚ	32
4.1.2.	UPLATNĚNÍ MIMOŘÁDNÝCH ODPISŮ NA KONCI ZDAŇOVACÍHO OBDOBÍ	35
4.1.3.	VÝRAZNÁ ZMĚNA V ZÁKLADU DANĚ A UPLATŇOVÁNÍ MIMOŘÁDNÝCH ODPISŮ	36
4.2.	UPLATNĚNÍ PAUŠÁLNÍCH VÝDAJŮ NA DOPRAVU SILNIČNÍM MOTOROVÝM VOZIDLEM	38
4.3.	UPLATNĚNÍ VÝDAJŮ PROCENTEM Z PŘÍJMŮ	41
4.4.	ZMĚNA SAZBY DANĚ Z PŘÍJMŮ FYZICKÝCH OSOB	44
4.4.1.	ZMĚNA DAŇOVÉ POVINNOSTI PŘI UPLATNĚNÍ ROZDÍLNÝCH SAZEB DANĚ Z PŘÍJMŮ	44
4.4.2.	ZMĚNA VÝŠE DAŇOVÉHO ZVÝHODNĚNÍ NA VYŽIVOVANÉ DÍTĚ.....	45

5. ZÁVĚR..... 48

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....51

SEZNAM ZKRATEK

PROHLÁŠENÍ O VYUŽITÍ VÝSLEDKŮ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

PŘÍLOHY

1. Úvod

Protikrizová opatření a jejich uplatnění u podnikatelských subjektů. Tak zní téma mé bakalářské práce. Téma, které zaměstnávalo nejen mé myšlenky v souvislosti s finanční krizí.

Slovo finanční nebo ekonomická krize se stalo během dvou let asi nejskloňovanějším. Nenašel by se snad nikdo, kdo by o těchto dvou slovech neslyšel. Ovšem už málokdo z nich ví, kde jsou její počátky, komu její vznik dávat za vinu a jak se rozšířila do celého světa. I já jsem patřila mezi ty, kteří si nedokázali na řadu těchto otázek odpovědět. Proto chci všem čtenářům mé bakalářské práce rozšířit obzory a před samotným popisováním jednotlivých protikrizových opatření uvést na pravou míru odpovědi na tyto skutečnosti. V části mé práce, která nese název „finanční krize, její vznik a důsledky“ si kladu za cíl objasnit čtenářům, proč tato krize vlastně vznikla, jak se rozšířila do celého světa a jestli bychom se měli obávat opakování dějin v podobě největší světové krize, takzvané Velké deprese.

V další části se již přesuneme k vybraným protikrizovým opatřením, které vydala vláda, aby podpořila podnikatelské subjekty. Právě ony podnikatelské subjekty jsou totiž takzvanými tahouny státní ekonomiky a potažmo ekonomiky celého světa. Cílem je popsat čtenáři novinky, které jsou platné od 1. 1. 2010 a nebo fungují již delší dobu, ale od začátku letošního roku došlo pouze k jejich změnám.

V poslední části mé práce aplikuji vybrané protikrizové opatření na konkrétní příklady a názorně tak ukážu čtenářům, jak tyto opatření ovlivní daňovou povinnost podnikatelů. Také zjistíme, kdy se podnikatelům jejich uplatnění vyplatí a kdy ne, jaké jsou jejich výhody a nevýhody. To, jak budou jednotlivá opatření ovlivňovat výši daňové povinnosti, bude vyjádřeno na fiktivních příkladech a dílčích výpočtech, které budou aplikovány do jednotlivých výpočtů daňové povinnosti.

V této práci se zaměřím především na protikrizová opatření, které upravuje zákon o dani z příjmů. Důvod tohoto výběru spočívá v tom, že považuji tento zákon za velmi důležitý vzhledem k mému studijnímu oboru. Při zpracování bakalářské práce jsem použila metodu popisu, analýzy, syntézy a srovnání.

2. Finanční krize, její vznik a důsledky

V posledních dvou letech je slovo krize asi nejvyskytovanějším slovem. Odkud se vzala a jak postupovala do celého světa je vysvětleno v následujících kapitolách.

2.1. První krizový rok 2007

Prvopočátky

Americká hypoteční krize propukla naplno v roce 2007, avšak její počátky sahají již do let 2001-2003. Na tuto krizi navázala v roce 2008 celosvětová ekonomická recese. Aby se zabránilo hospodářské recesi, udržoval americký federální rezervní systém (Fed) krátkodobé sazby na velmi nízké úrovni. Svůj účinek to ovšem nepřineslo a americké ekonomice pomohl až velmi silný stavební boom, který způsobily netradičně levné a téměř pro všechny dostupné hypotéky. Na vlastní bydlení měl téměř každý, dokonce i lidé, kteří by si díky nestálým a nízkým příjmům vlastní bydlení dovolit nemohli. Velkou část těchto lidí tvořili imigranti z Latinské Ameriky, kterým bylo v roce 2005 poskytnuto 375 000 hypoték. U 73 000 hypoték hrozí zástava z důvodu nemožností splácet. Velké množství lidí si chtělo splnit svůj americký sen, a proto si pořídili nemovitosti za zdánlivě výhodné hypotéky s nízkými sazbami. Tyto sazby se však později zvyšovaly a proto ceny nemovitostí vyšplhaly neskutečně vysoko. Většinou to byli lidé méně gramotní, kteří smlouvám nerozuměli anebo jim ani nevěnovali dostatečnou pozornost. Vina byla však i na straně realitních makléřů, kteří se snažili přesvědčit o výhodnosti těchto hypoték. Těžkosti s americkými hypotékami měly význam i pro Českou republiku. Mezi nejdůležitější patřil fakt, že něco podobného se může stát i naší zemi a to jak se vyvíjí největší světová ekonomika má vliv i na naši zaměstnanost a na náš hospodářský růst. Již v březnu 2007 některé úřady a trhy o nebezpečí v podobně hypoteční krize věděly, ale snažily se vše utajit. I přesto banky půjčovaly, akcie rostly a celý svět se těšil z hospodářského růstu.

Sekurtizace

Na přelomu července a srpna 2007 si nastupující krize všimly kapitálové trhy s rizikovými dluhopisy, které byly osvobozeny od rizikových hypoték sekurtizací. Sekurtizace je proces, během něhož se sloučí větší počet drobných dluhopisů, aby vznikly dluhopisy, které jsou obchodovatelné na veřejných trzích. Pokud máme jenom jednu hypotéku, nejspíš se nestane předmětem veřejného obchodování. Pokud jich dáme dohromady obrovské množství, rozřídíme podle kvality a takto rozříděné prodáme,

získáme několik výhod. Dojde ke vzniku nového odvětví na finančním trhu, původní riziko můžeme z účetnictví hypotéční banky vyjmout a banky mohou poskytovat rizikovější hypotéky klientům, u kterých se předpokládá vysoký stupeň úvěrového rizika.

Díky sekuritizaci mohly banky půjčovat téměř komukoliv i lidem, bez zaručených trvalých příjmů. Mělo to fungovat tak, že riziko, které je rozptýlené po celé Zemi, bude mít méně špatné dopady, než riziko, které by bylo soustředěné v malém počtu bank. To, že úvaha nebyla správná, se projevilo tím, že nikdo nevěděl, kde se špatné úvěry mohou vyskytovat. Proto se také banky začaly chovat tak, jako kdyby zkažené úvěry opravdu všude byly a tím se skutečná hodnota možného rizika mnohonásobně zvýšila. Avšak krize amerických nadstandardních hypoték by sama o sobě nemohla vést ke vzniku globální recese. Některým evropským bankám vznikly problémy tím, že investovaly do derivátů, které byly založeny na amerických hypotékách. Trh s těmito deriváty je naprosto neprůhledný a proto se nedalo a ani nedá zjistit, která banka je bezpečná a která ne. Počet amerických substandardních hypoték nebyl natolik významný jako počet nebezpečných bank. Na trzích s krátkodobými úvěry došlo náhle k rychlému poklesu likvidity. Banky ztratily mezi sebou důvěru a přestaly vzájemně obchodovat. Na tuto situaci zareagovaly centrální banky tím, že masivně uvolnily úvěrovou politiku. Avšak tím, že některé banky začaly čerpat nouzové úvěry od centrálních bank, staly se pro mnohé nestabilní a nebezpečné. Úvěry jim sice pomohly vyřešit nedostatek likvidity, ale důvěra v tyto banky prudce klesala. Díky této krizi důvěry mohlo v té době dojít v Evropě a Severní Americe k poklesu rychlosti tvorby úvěrů a díky tomu také k poklesu HDP a s ním spojeným růstem nezaměstnanosti. Ani úrokové sazby se nezvyšovaly. Podle Pavla Kohouta (2009, strana 25): „Pokud bude mít jakákoliv centrální banka na výběr mezi inflací a bankovní krizí, zvolí vždy raději menší zlo, tedy inflaci“. Krizí důvěry český hypoteční trh nebyl téměř nijak postižen, protože většina klientů se o této krizi ani nedověděla. Objem maloobchodních tržeb nadále rostl a nebylo pochyb o tom, že by se to mělo měnit. Vždyť právě období od roku 2003 až 2007 bylo obdobím růstu ekonomiky. Tento růst byl způsoben obrovským množstvím úvěrů. Abychom zjistili, co pohánělo kupředu ekonomiku v České republice, museli jsme nejprve zjistit, co pohánělo ekonomiku v eurozóně. Byly to především úvěry do soukromého sektoru. V roce 2003 byla ekonomika ve svém nejhlubším bodě. Úrokové sazby byly drženy Evropskou centrální bankou na nízké úrovni, a proto byly úvěry levné. V České republice podle P. Kohouta (2009) trh s hypotékami poněkud zaostával až do roku 2002, kdy došlo

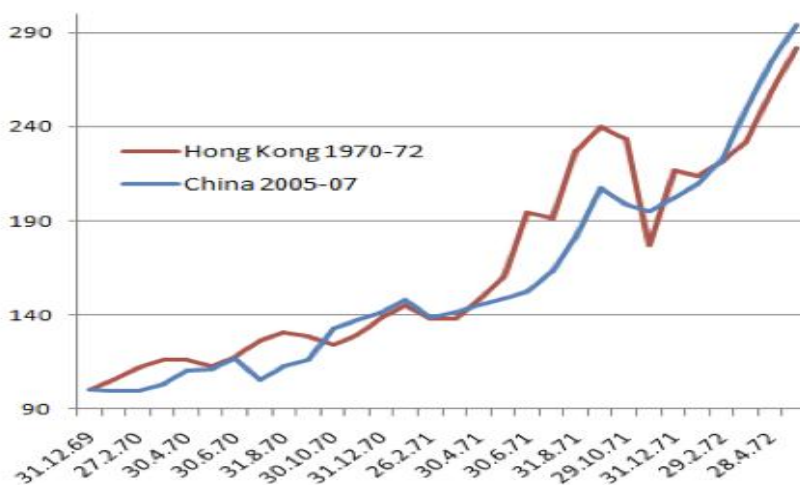
k nárůstu. V rozpětí let 2002 až 2007 rostl hypotéční trh v průměru 37,5% ročně a během roku 2006 došlo k růstu objemu hypoték o 3,6% HDP. A pak aby ekonomika nerostla.

Velká čínská bublina

Trhy s akciemi na „finanční krizi“ po delší dobu nijak nereagovaly. Tyto trhy by přece neměly být nijak ohroženy, když vznikající krize se týkala hypoték. A hypotéky s akciemi nemají nic společného. Byli však na omylu i tehdy, když se domnívali, že pokud se krize na trzích s akciemi neprojevila do roku 2007, neprojeví se ani teď.

Podle P. Kohouta: (22. 9. 2007, www.Finmag.cz) „Čínský akciový trh posílil od začátku roku 2005 o 250% v dolarovém vyjádření. Odpovídá to průměrnému tempu růstu 60% per annum.“ Takovéto roční výnosy však nejsou dlouhodobě udržitelné. Obyvatelé Číny mají ze zákona zakázáno investovat do zahraničí, a proto investují do tuzemských akcií. Bublina vzniká díky tomu, že finanční údaje jsou málo důvěryhodné a často také pochybné. Dalším z důvodů je také to, že větší část zisku nevzniká v důsledku podnikání ale díky investování na burze. Ceny akcií rostou díky tomu, že je dostatek peněz a vlivem psychologie. Příklady, kde se vyskytla takováto bublina, byly čínská města Tchaj-wan a Hongkong. V roce 1990 došlo na Tchajwanské burze k rekordnímu poklesu. Ne jinak tomu bylo i v Honkongu. Ten na tom byl podobně jako dnešní Čína. Podobnost těchto bublin vyjadřuje graf srovnání růstu akciového trhu v Honkongu a v Číně.

Graf 2.1.1 Srovnání růstu akciového trhu v Honkongu a v Číně

Zdroj: www.finmag.cz

Pokud by se čínský akciový trh vyvíjel stejně jako Hongkongský, mohl by ještě nějakou dobu růst. Poté však dosáhne svého vrcholu a bublina praskne. Společně s prasknutím bubliny dojde k tomu, že investoři ztratí miliardy. Kdy bublina praskne a co

bude příčinou, se odhadnout nedá. Bublina jako byla Hongkongská nebo čínská se bohužel nedostávají do fáze postupného a pozvolného pádu. Vždy praskají, protože po tak rychlém růstu může následovat jedině strmý pád.

Recese

Jelikož USA bylo po dlouhou dobu motorem růstu hospodářství, byl právě vývoj trhů v USA hlavním tématem. V posledních 20. letech došlo k několika recesím, nebyly však nijak podstatné. Byly kratší a také dopady nebyly nijak hrozné. Bankovních krachů ubylo především díky zlepšení bankovních informačních systémů, k vylepšení statistik, které mají pro svá rozhodnutí k dispozici centrální banky a také k vylepšení informačních technologií. Ani to však nestačilo a mnozí odhadovali, že americká ekonomika se opět dostane do recese. Jako opatření proti rizikovým hypotékám založily tři velké americké banky rezervní fond, který měl sloužit na krytí ztráty z těchto hypoték.

Ceny českých bytů a nemovitostí

To, že ceny nemovitostí každoročně rostou, se Vám bude snažit vtlouci do hlavy téměř každý realitní agent všude na světě. Realita je ovšem jiná. Pokud by to tak opravdu fungovalo, ceny bytů by se za pár let vyšplhaly na tak vysokou cenu, jako kdyby byly místo z cihel z vzácných nerostů. Ovšem po určitou dobu mají agenti pravdu. Je to během období, kdy trvá úvěrová bublina. Především díky růstu peněz a úvěrové expanzi dochází k růstu cen nemovitostí. Pokud se zvýší objem úvěrů, zvýší se i ceny nemovitostí. A když dojde k zastavení růstu objemu úvěru, ceny nemovitostí začnou klesat.

V letech 2002 - 2008 došlo v České republice k velmi rychlému růstu objemu hypoték. Je více než jasné, že i tady se jednalo o úvěrovou bublinu, která musí dříve nebo později splasknout.

Doba finanční krize ve spojitosti s trhem nemovitostí

Podle P. Kohouta (2009) došlo na konci listopadu roku 2007 na trhu s nemovitostmi k několika důležitým událostem. Byl zaznamenán pokles u stavební výroby, především u nebytových nevýrobních staveb jako jsou například kanceláře a obchodní nemovitosti. K poklesům docházelo taky na trzích s akciemi. Došlo k emitování českých státních dluhopisů se splatností za 50 let a americké dluhopisy dosahovaly nejnižších výnosů v poměru ke své tržní hodnotě. Také americký dolar opět oslaboval, až dosáhl svého historického minima.

Odpovědnost za pomalejší růst

Odhady na rok 2008 v České republice zněly takto: dojde ke zpomalení hospodářského růstu a ke zvýšení inflace. Vinu většina obyvatelstva shazovala na tehdejší vládu. Ta podle nich přece řídí republiku, a proto by měla být odpovědná i za tuto situaci. Jsou však na omylu. Tento stav a vývoj ovlivnily rozhodnutí, která byla učiněna již mnohem dříve.

Rychle působící a přímé vlivy byly především v růstu světové ekonomiky. Co se obchodu týče, byla Česká republika pátou nejglobalizovanější ekonomikou. Globálněji byly jenom 4 státy, mezi nimi i Slovensko. Pro všechny země, které se umístily na 1-5 míst bylo typické, že jsou to malé a otevřené ekonomiky. Díky tomu, že země byly vysoce otevřené, projevíly se na ekonomice těchto zemí změny světové ekonomiky rychleji a silněji než na ekonomikách méně otevřených. Tehdejší hnací silou růstu ekonomiky byly především peníze. V letech 2003-2005 dosahovala hodnota peněz jedné z nejnižších hodnot.

Ohlédnutí za prvním krizovým rokem

První krizový rok se chýlil ke konci a skoro nikdo z široké veřejnosti si pořádně neuvědomoval, co všechno tato krize může ještě způsobit. Ba dokonce si ani pořádně neuvědomovali, že nějaká krize nastala. Většina politiků a vývojových projektantů usnula na vavřínech anebo si možná jen vážnost krize nepřipouštěli. Na konci roku 2007 ekonomičtí analytici a dokonce i některé sázkové kanceláře začaly předpovídat recesi. Díky tomu, že ekonomika Spojených států a Evropy mají hodně společného, dá se v Evropě předpokládat podobný vývoj jako v USA. Evropská ekonomika bude zpomalovat a stejné zpomalení se očekává i v ekonomice České republiky. Výnosy cenných papírů v poměru k jejich tržní hodnotě (yields) by se neměly příliš měnit. Bude to způsobeno pozastavením růstu úrokových sazeb. Objem hypotečních úvěrů bude růst pomaleji. Díky tomu, že centrální banky přestaly dodržovat inflační cíle, bude na trhu dostatek peněz. Nepomohlo by ani zvýšení úrokových sazeb Českou národní bankou, protože by tímto zvýšením sazeb došlo k přílivu kapitálu a objem peněz by opět rostl. Tímto by došlo k zrušení protiinflačního opatření zvýšením úrokových sazeb.

2.2. Druhý krizový rok 2008

Začátek roku 2008 a problém ropy, inflace a dluhopisů

Ekonom Edward Yardeni vymyslel tezi, ve které poukázal na to, jak mohou centrální banky udržovat volnější měnovou politiku. Levné peníze a nízká inflace mohou

být dosaženy díky otevřenosti trhů, které zvýší intenzitu konkurence. Tato konkurence dokázala snížit ceny některého sortimentu, nejpodstatněji asi spotřebního zboží. Díky globalizace došlo ke snížení růstu cen spotřebitelských košů, které se používají jako statistický ukazatel pro měření inflace. Díky poklesu těchto cen došlo i k poklesu inflace a centrální banky si mohly dovolit udržovat nízké úrokové sazby. Tato idylka funguje ovšem jen dočasně a do jisté míry. Má i své vedlejší efekty. Tím, že dochází k růstu objemu peněz v ekonomice, dochází také k nárůstu cen u zboží, které není konkurencí dotčeno. Mezi toto zboží patří některé služby a především nemovitosti. Ceny zboží jako je textil, spotřební elektronika, obuv, sklo, keramika atd. lze díky dovozu z Číny a Indie dostat na velmi nízkou úroveň. Co však do Evropy či Ameriky dovézt nejde, jsou čínské domy, byty a pozemky. Díky tomu, že jsou nemovitosti pevně spojeny se zemí a nelze je stěhovat jsou to právě jejich ceny, které jsou vlivem volné měnové politiky nafukovány. Na celosvětové zvětšování objemu peněz reagují taky suroviny, které jsou ukryty pod povrchem země a které nepřibývají.

V první polovině roku 2008 se kromě inflace změnily i „chutě“ investorů. Těm se přestaly zamlouvat investice do akcií, které se staly nezajímavými díky nízkým úrokovým sazbám a jejich investice putovaly do komodit, které pro ně znamenaly zaslíbenou spekulativní příležitost. V roce 1973 došlo k prudkému nárůstu cen ropy v důsledku zavedení ropného embarga OPECem. Zavedením tohoto embarga došlo k špatnému vývoji hospodářského růstu. Vlády ve snaze zabránit tomuto negativnímu vývoji zavedly agresivní měnovou politiku. Jediné, čeho tímto krokem vláda docílila, byla inflace, která v mnoha státech dosáhla vysokých hodnot. Zároveň s inflací došlo také k růstu nezaměstnanosti. Poté, co následoval druhý ropný šok, téměř nikdo nepochyboval o nadcházející hyperinflaci. Jak tvrdí P. Kohout (2009, str. 52) „Dobová karikatura zobrazovala dolar jako neustále se scvrkávající minci se symbolem \$, z něhož se nakonec odplazí ono „S“ v podobě malého červíka“. Vrátit důvěru v měnu a tím i uzemnit inflaci se podařilo až reaganovsko-thatcherovské revoluci.

Svět a recese

O recesi se mezi veřejností mluvilo již během roku 2007. Ti kdo měli danou situaci objasnit však i nadále mlčeli. Se slovem recese byla spojena především americká ekonomika. O tom, zda v recesi již byla, nebo do ní teprve vstupuje, někteří ekonomové stále diskutovali. Jediné co bylo všem jasné, bylo, že je růst podstatně nižší. To, zda je nebo není ekonomika v recesi má však i jiný význam. Zejména pro akcionáře. Doba, kdy je ekonomika v recesi je totiž výhodná pro nákup akcií. Pokud se o tomto cyklu

ekonomiky doví i široká veřejnost, bývá to často už konečným stádiem recese a hospodářská situace se začíná zlepšovat. Takto tuto situaci ovšem vnímají pouze lidé, kteří jí rozumí. Lidé méně vzdělaní ve finančních záležitostech tuto situaci chápou jako špatnou, propadají panice a reagují tím, že začnou prodávat. Pro velkou část investorů je optimální investovat vcelku stejné částky každý měsíc bez ohledu na to, jak je dané období pro investice výhodné. Problém spočívá v tom, že neumějí správně využít makroekonomické ukazatele. V době, kdy dojde k velkým poklesům akciových indexů a k vysoké nezaměstnanosti je pro ně těžké, zejména z psychologického hlediska investovat větší obnos peněz.

U nemovitostí se tato metoda použít nedá. Nikdo si nekupuje dům nebo pozemek každý měsíc. A navíc, vývoj cen nemovitostí je zcela odlišný od vývoje cen akcií. Ceny akcií na rozdíl od cen nemovitostí často kolísají. Reakce cen nemovitostí na makroekonomické změny může mít i roční zpoždění.

Protože se finanční systém vyspělých zemí nachází v ohrožení úvěrovou krizí, rozhodly se centrální banky USA, eurozóny, Velké Británie a Švýcarska, že vydají 230 miliard dolarů, aby podpořili světový finanční systém. Většinu z vydaných peněz poskytl americký Federální rezervní systém. Na tohle banky reagovaly a od konce roku 2007 si půjčily již přes 160 miliard dolarů. Zásah centrálních bank byl chápán pozitivně, a proto na to reagovaly akciové trhy, které opět ožily a kurz dolaru také začal růst. Banky si uvědomovaly, že by se mohla opakovat historie a mohlo by dojít k něčemu podobnému, jako bylo v roce 1929 období Velké deprese. Tato deprese tehdy nevznikla díky černému pátku na New Yorkské burze, jak se mylně učí ve školách, ale její vznik byl způsoben bankovní krizí. V tomto období byla i úplně jiná hospodářská politika. Udržení pevného kurzu měny vzhledem ke zlatu bylo tehdy hlavním cílem hospodářské politiky. To, že se ekonomika dostala do recese, bylo podle tehdejšího ministra financí dokonce správně. Tak jako vláda tvrdila, že tak jak recese sama přichází tak i sama odchází tak on tvrdil, že recese je pro stát ozdravením. P. Kohout (2009, str. 57) tvrdil, že „recese očistí systém od hniloby. Vysoké životní náklady i život nad poměry pominou. Lidé budou pracovat tvrději a budou mít lepší morálku. Hodnoty se vrátí na správnou úroveň a podnikavý lid se vzchopí na úkor méně schopných lidí.“ Je více než jasné, že tato politika měla katastrofální následky. Nezaměstnanost dosáhla gigantických rozměrů a na ní navazovaly i obrovské sociální problémy. S těmito problémy se nepotýkaly jen Spojené státy ale i mnoho dalších států na světě. Není divu, že tato politika byla odsuzována a popularitu si získávaly politické strany, které bojovaly za centrální řízení státu. Byli to především

fašisté, socialisté a komunisté. Tuto situaci by se ovšem dalo předejít. Kdyby se uvolnila měnová politika a dočasně by se zaplavil peněžní trh likviditou předešlo by se panice, která je pro bankovní krize to nejhorší. Po tom, co by byla panika zahánána, stáhla by se přebytná likvidita a díky tomu by se ani nezvyšovala inflace.

Touto injekcí se ovšem nevyřeší kořen problémů. Kořenem těchto problémů jsou nedostatečné systémy pro řízení rizika v bankách. I tento nedostatek má své řešení. Centrální banky by musely být „nadřízenými“ ostatních bank a říkat jim co dělat mají a co ne. V moderní ekonomice je však tohle nemožné. Takový přístup by se dal použít pouze v socialismu nebo ve fašismu. Ovšem když už na krizi přijde, jsou tu centrální banky proto, aby pomohly, ačkoliv to podle některých teorií není správné.

Březen 2008 problémy s inflací

V březnu se inflace opět hlásila o slovo, když nepříjemně překvapila. Opět vzrostl index spotřebitelských cen, meziročně o 7,5%. Český statistický úřad uvedl, jak vzrostly ceny některého spotřebního zboží. Například cena chleba vzrostla o 33,3% vejce o 30,7% máslo o 18,3% atd. Ve spotřebitelském koši tvoří potraviny přibližně 15%. Z toho základní potraviny přibližně 9,3%. I když základní potraviny tvoří nemalou část z celku spotřebitelského koše, je jasné, že lidé budou na změny jejich cen citlivější, než na změny jiného zboží. Bez základních potravin se lidé neobejdou, a proto je kupují často na rozdíl od fotoaparátů, automobilů, televizorů atd.

Ale rostly ne jenom ceny potravin. Stoupaly také ceny regulovaného nájemného, zemního plynu, elektřiny, tepla, teplé vody a tuhých paliv. Růst cen regulovaného nájemného se přikládá za vinu české domácí politice, vše ostatní je však odrazem něčeho jiného. Peněz v oběhu celosvětové ekonomiky stále přibývá. Jinak je tomu bohužel u surovin, které se těží. Jsou to většinou neobnovitelné zdroje, které bohužel postupně ubývají, a proto je jejich cena stále vyšší. Právě díky nynější nepříznivé situaci komerčních bank v USA a v EU, která nastala díky americkým substandardním hypotékám putujícím po celém světě, nedodržovaly centrální banky svůj hlavní cíl a to je udržování cenové stability. Naše Česká republika měla štěstí a bankovní krize byla z části ušetřena. Ne však úplně. Pokud se dostane centrální bankéř do situace, kdy si má vybrat mezi dodržováním inflačních cílů a zachraňováním ostatních bank, je zřejmé, že se vybere druhou možnost. A stejně se zachovala i Evropská centrální banka, když se v posledním čtvrtletí roku 2007 objevila hrozba bankovní krize v eurozóně. Evropská centrální banka vrazila do systémů několik stovek miliard eur v podobě krátkodobých

úvěrů. Objem úvěrů, které poskytly centrální banky komerčním bankám, vzrostl meziročně o neskutečných 50%. Tím, že centrální banky poskytly úvěry komerčním bankám, vyskytuje se zde možnost, že se tyto peníze dostanou do reálné ekonomiky. Díky celosvětové měnové expanzi také rostou ceny komodit. A to má vliv na ekonomiku České republiky. Jak už jsme zjistili, ekonomika České republiky je jedna z nejotevřenějších a proto se tento faktor může projevit na maloobchodních cenách více než v některých jiných státech, jako je například Německo nebo Francie.

Ceny nemovitostí

Profesor Robert Shiller, který se již delší dobu věnuje zkoumání cen bytů a inflace přišel na zajímavý poznatek. Podstata spočívá v tom, že ceny bytů a domů rostou přibližně stejným tempem jako inflace. Zkoumáním této skutečnosti se zabýval i profesor Eichholz a ten došel ke stejné teorii, že nikde na světě nenajdeme trh, kde by rostly ceny nemovitosti podstatně rychlejším tempem než inflace. Z tohoto faktu se dá usuzovat, že nemovitosti jsou dobrou a bezrizikovou investicí. Tohle bylo ovšem vytvořeno v téměř bezrizikových podmínkách. Občas se může stát, že ceny nemovitostí rostou rychleji než inflace. Stává se to v období tržních bublin. Pohonným pro růst cen nemovitostí se tak jako i v růstu cen mnoha jiných komodit stává objem peněz v ekonomice. A objem peněz je zase závislý na vývoji úvěrů. Každý pohon se ovšem musí nějak brzdit a jinak je tomu i u cen nemovitostí. U těchto cen je takovou pomyslnou brzdou výše příjmů obyvatel. Každá nemovitost může dosáhnout takové ceny, kdy na ní obyvatelé jednoduše nemají. Ceny nemovitostí mohou však i klesat ikdyž jsou investice do bytů a domů považovány za bezrizikovou výnosnost. Bezrizikově výnosné jsou proto, že lidé s nemovitostmi téměř neobchodují. Zřetelné vysvětlení podal profesor Shiller: Nemovitost v roce 1948 stála dle kupní smlouvy 16 000 dolarů a do roku 2004 se vyhoupla na 190 000 dolarů. Ano, tohle může většině připadat jako velmi výhodné zhodnocení. Realita je ovšem zcela odlišná. Jak tvrdí P. Kohout (2009, str. 64) „ve skutečnosti jde o celkové reálné zhodnocení o 48%, což odpovídá reálnému zhodnocení o 0,7% ročně“. To, že nejde o žádné převratné zhodnocení, si už bohužel většina lidí neumí spočítat.

Silná česká koruna a souvislosti

V červenci roku 2008 dosáhla česká koruna svého rekordního kurzu vůči euru i vůči dolaru a stala se nejsilnější světovou měnou. Z této skutečnosti měli radost především turisté, kteří se chystali do zahraničí. Tuto radost s nimi už bohužel nesdíleli

exportéři, kteří se díky silné koruně dostávali do konkurenční neschopnosti. Většině exportérů vadil i fakt, že je ekonomové včas nevarovali. Jak by taky mohli, když to sami nečekali. Neočekávanost spočívala v neexistenci obecného modelu, podle kterého by se dal předpovědět vývoj měnových kurzů. Obecně platí, kurz měny v zemi, kde je vyšší inflace by měl klesat. Česká republika to ale vyvrací, protože měla inflaci vyšší než eurozóna a i přesto vůči euru posílila. To je způsobeno tím, že teorie inflačních rozdílů je slabá teorie a je závislá na řadě jiných předpokladů, které v praxi neplatí. Jednoduše řečeno, kurz měny se předpovídat nedá. Ekonomové mohou vývoj kurzu předpovídat, ovšem jejich předpověď bude vždy odvíjena především od jejich pocitů a zkušeností a ne výpočtem podle složitých modelů.

Co ovšem vypočítat mohou, jsou úrovně cen a mezd. Další jistotou je také fakt, že úroveň mezd v posledních letech roste. Na začátku devadesátých let dosahovala výše mezd v porovnání se Západem jedné dvacetiny až desetiny. V posledních letech se to zlepšuje a úroveň mezd vyjádřená v eurech vzrostla za poslední čtyři roky o 70%! Výše mezd nám ukazuje, že se úspěšně přibližujeme k západní úrovni. Zahraniční investice do podnikatelské sféry bohužel poklesly o 23%. Na stálé posilování kurzu koruny má vliv americká hypotéční krize. Většina investorů začala likvidovat rizikové pozice a stahovat se na méně rizikové trhy. Mezi takovéto trhy patří i trhy v České republice, které se zaměřují především na klasické produkty a proto se nebezpečné nástroje na českých trzích téměř nevyskytují. Pokud dojde k tomu, že český export se zhorší, kurz koruny začne klesat.

Nesmíme však zapomínat na to, že česká ekonomika roste především díky mohutné úvěrové expanzi. Tato úvěrová expanze je natolik obrovská, že takovýmto tempem nemůže růst během delšího období. A k drastickému zpomalení došlo. Bylo to na podzim roku 2008. V USA začala finanční krize propukat tím nejprudším tempem a v září roku 2008 k pádu Federal National Mortgage Association: Fannie Mae jak jí je přezdíváno. Je to polostátní organizace, která se zabývá nákupem hypoték. Tyto hypotéky jsou financovány vydáváním hypotéčních zástavních listů a k zisku docházelo díky rozdílu mezi úrokovými sazbami hypoték a vydávaných dluhopisů. V září roku 2008 došlo k pádu této společnosti. Nemělo to ovšem žádný podstatný vliv. Špatná situace Fannie Mae byla známá skoro 6 let. To by přece mělo znamenat, že ministerstvo financí a Federální rezervní systém se měl dopředu připravit na všechny možné důsledky. Opak byl bohužel pravdou, jak se později ukázalo. V roce 2008 jsou bankovní krize jiné než kdysi. Bankovní sektory jsou stabilnější a díky tomu je mnohem méně bankovních

krachů. Díky lepším informačním systémům mají banky lepší kontrolu nad riziky a také pojišťování vkladů téměř zamezuje krachy bank. Banka Lehman Brothers však v roce 2008 padla. Příčiny jejího pádu byly dvě. První byl fakt, že tato banka byla investiční bankou. To znamená, že předmětem těchto bank není půjčování a vydávání úvěrů, ale to, že tyto banky fungují jako makléřské firmy, které často podnikají i na svůj účet a peněžní nedostatky kryjí tím, že si půjčují u jiných bank. Dalším důvodem bylo přehnané sebevědomí generálního ředitele.

A recese, kterou americká ekonomika procházela, trvala i nadále. Zpomalení růstu ekonomiky mělo vliv na některé komodity. Ceny ropy a obilí klesaly. Americká vláda, nechala banku Lehman Brothers zhroutit se, aby tím ušetřila peníze daňových poplatníků a aby mohla pomoci důležitějším společnostem. Tento postup však nebyl hodnocen jako správný, protože si na trzích teď nemohl být nikdo ničím jistý. Daleko lepším rozhodnutím se jevílo, kdyby stát garantoval závazky bank, alespoň po krizové období.

Panika v bankovním sektoru

Veřejnost má strach z budoucího vývoje amerického bankovníctví, protože ho považuje za absolutně neregulované, i když je opak pravdou. Právě finance a bankovníctví je ve Spojených státech nejvíce regulovaným odvětvím na světě. Důvodem takovéto velké regulace je fakt, že Velká deprese třicátých let je připisována tehdejšímu neregulovanému finančnímu sektoru. Takto regulovaný systém tam funguje již desítky let velmi dobře a svědčí o tom i fakt neexistence tunelování podílových fondů.

Kolem roku 2000 ani tato regulace nedokázala ovlivnit několik případů finančních podvodů, které se děly na úrovni podnikového účetnictví (např. Enron). Bylo to v době, kdy vrcholila technologická spekulativní bublina. Na tyto podvody bylo třeba reagovat a reakcí se stal Sarbanes-Oxleyův zákon zvaný SOX. Podstatou bylo, že odpovědnost za správné účtování nesly společnosti osobně pod výhrůžkou krutých finančních i trestněprávních trestů. Tím se staly americké burzy dozorovanější než ty evropské. To vedlo ke klamavému mínění, že tyto burzy jsou téměř nerizikové a došlo k hazardním obchodům. Došlo to tak daleko, že spotřebitelé veškerou odpovědnost za smlouvy přenechávali na zákony a často svým podpisem ztvrdzovali smlouvy, které si ani nepřečetli. Těmito smlouvami byly i nám již známé substandardní hypotéky. Ale ne jenom obyčejní spotřebitelé žili v tomto klamu. I vrcholoví manažeři věřili tomu, že díky téměř dokonalé regulaci by se o případných chybách dověděli brzy.

Ovšem nových finančních instrumentů neustále přibývá a to mnohem rychleji než tvorba různých regulačních opatření. Proto vznikl nový trh „credit default swap“ (CDS), který je dodnes neregulovaný. Měl se stát pojistkou proti platební neschopnosti. Neregulovanost na jedné straně a na druhé maximální regulace se stala problémem amerických trhů. Vyvolalo to dvě odlišné atmosféry. Na jedné straně byl morální hazard a na druhé výbušné prostředí. Banky se ocitly ve velmi stresové situaci, protože nevěděly, co všechno může existence neregulovaného trhu CDS přinést. Odpovědnost za tento krok byl přenechán vládám a centrálním bankám a zůstane na nich, jak se k tomu postaví.

Strach z recese a krize

O říjnu 2008 by se dalo říci, že byl měsícem, kdy se světová ekonomika dostala do úvodní fáze globální recese. Výskyt slova „krize“ kdekoliv na světě za poslední dva měsíce vzrostl. Označení světové ekonomiky ve spojitosti s krizí ovšem není správné. Význam slova recese a hospodářská krize dělí velká propast. Opravdová hospodářská krize nastala v Evropě počátkem třicátých let. Ekonomika klesala v Německu, Francii a mnoha dalších státech. V České republice klesala také a ve svém nejhlubším bodě dosahovala 19,2%. Ani Amerika na tom nebyla dobře. Ztrácela na výkonnosti, také díky špatným rozhodnutím tehdejšího prezidenta Hoovera a Roosevelta. Takto vypadá hospodářská krize V případě globální recese je tomu jinak. Odhady nám oznamují, že v Eurozóně a v USA by mělo dojít k hospodářskému růstu cca 0,6%. I kdyby se skutečný růst odchýlil od předpovědi, je jasné, že nemůžeme hovořit o hospodářské krizi, protože v době krize přece nemůže dojít pouze ke snížení růstu. O krizi bychom hovořili, kdyby ekonomika klesala tak hodně, jako například v již zmíněných třicátých letech. Díky tomu, že v řešení ekonomických problémů došlo ke značnému pokroku, můžeme hovořit „pouze“ o globální recesi. Lidé za poslední čtvrtstoletí na hospodářské recese skoro zapomněli, protože bývaly kratší a méně časté. O to více je však děsí hospodářské krize.

Někomu by se mohlo zdát, že tím by mohl zmizet ekonomický cyklus. Není to však pravda. Růst české ekonomiky se odhaduje maximálně na 3%, což je nejnižší číslo během posledních 7 let. V odvětví obchodu s nemovitostmi a developmentu se již dalo hovořit o recesi a k nim se v polovině roku 2008 připojil i automobilový průmysl. Ten byl vždy dotován jak vládou a měl neomezený přístup k úvěrům. V srpnu Došlo v automobilovém průmyslu k poklesu poptávky, která téměř okamžitě a výrazně

ovlivnila výrobu aut. Okamžité přerušení výroby je zapříčiněno trendem výroby aut bez skladů.

I zde vláda opět špatně zasáhla. Českou ekonomiku poháněly k růstu za posledních prát let především nemovitosti a automobilový průmysl. Nyní ale dochází k výrazným poklesům a dal by se očekávat nějaký rozumný zásah vlády. Ta sice zakročila, ale nepřineslo to očekávaný efekt. Místo snížení daní z nemovitosti udělala pravý opak, za vidinou „vytřískání“ větších zisků z produktivní populace.

Pády bank a pojišťoven byly v roce 2008 mnohem menší než v době Velké deprese. V USA tehdy padlo okolo 8 000 bank, kdežto v době nynější recese jich bylo pouze kolem 20. Česká republika si v tomto směru vedla dobře a krachy bank a pojišťoven se jí vyhnuly. Sice došlo k poklesům tržeb i cen nemovitostí a k propouštění zaměstnanců, ale pořád hovoříme „pouze“ o cyklickém výkyvu, který je někdy nevyhnutelný. Jedno ale, tady pořád je. Tato recese je svým způsobem jiná. Některé z ekonomických teorií jí zůstanou poznamenané. Je již jasné, že situace jako je tato, není možné s jistotou předpovědět a dokonce ani vypočítat pomocí složitých matematických modelů.

Tři důležité otázky ohledně finanční krize a recese

Jsou finanční trhy dostatečně regulovány? Neměly by se regulovat více?

Účetnictví finančních institucí se v posledních letech stalo tvůrcem problémů. Jednou z funkcí účetnictví je podávat pravdivý a nezkreslený obraz o finančním stavu firmy. Konkrétní problém nastává u takzvaných kontraktů. Kontrakty jsou deriváty, které nemají povahu cenných papírů. Tyto kontrakty se nemusí uvádět v rozvaze, když mohou mít podstatný vliv na finanční výsledky firmy. Jedním z příkladů takových to kontraktů jsou CDS (credit default swaps). CDS by se v podstatě daly označit jako pojistné kontrakty. A jak fungují? Jak vysvětluje P. Kohout (2009, str. 76) „Protistrana A uzavírá s protistranou B, že A bude platit pojistnou prémii, za což obdrží od B krytí vůči úvěrovému riziku subjektu C, který není smluvní stranou.“ Strana B je tedy pro stranu A pojišťovnou, která nemá licenci a není nijak regulovaná. Problémem není samostatný vznik tohoto kontraktu. Dokud nedojde k hromadné potřebě plnění pojistné události, je vše v pořádku. Pokud ovšem tento jev nastane, může se stát, že některé strany nejsou schopny dostát svých závazků a to už špatné je. Proto je velmi důležité, aby i tyto derivátové kontrakty měly být upraveny účetními standardy.

Problém s CDS je uveden pouze jako příklad, ze kterého je jasné vidět, že regulace není zdaleka dostačující.

Chování v době recese

Existují dva nástroje: Fiskální politika, někdy označována jako rozpočtová anebo monetární politika. Pokud se ekonomika dostane do recese, volí vláda většinou fiskální politiku expanzivní. I tady má na výběr ze dvou možných způsobů expanze. Buď zvýší vládní výdaje, nebo sníží daňovou zátěž. Podle mnohých učebnic a taky podle Keynesa je účinnější první možnost – zvýšit vládní výdaje. Ne vždy to však musí platit. Novější studie naopak tvrdí, že lepší je pokud dojde k nečekanému financovanému snížení daní. Toto snížení je lepší díky tomu, že působí cíleněji a rychleji než vládní výdaje. O tom, že řešení recese pomocí zvyšování vládních výdajů není tím nejlepším rozhodnutím vypovídají i některé studie (Mountford, Andrew-Uhig Harald: What are the effects of fiscal policy shocks? a Blanchard, Olivier – Perotti, R.: An Empirical Characterization of the Dynamic Effects of Changes in Government Spending and Taxes on output).

Ale ani deficitní snižování daní nemusí být tím nejlepším a schváleným řešením. Tím, že dojde k náhlému snížení daní, které je deficitně financované, dojde po kratší časové období k povzbuzení ekonomiky. Náhlým snížením však dojde k překvapení trhu a nikdo nemůže předem odhadnout, jaká bude reakce.

Z toho vyplývá, že pokud dostaneme na výběr mezi zvyšováním vládních výdajů a snižováním daňové zátěže, je výhodnější volit druhou možnost, ale pouze za předpokladu, že to bude nečekané snížení.

Vhodnost eura a vázání měnového kurzu na cizí měny

Kdekoliv byly pevné měnové kurzy, napáchaly více škod než užitku. V pobaltských zemích díky nim došlo k úvěrové inflaci a zároveň s ní k růstu indexu spotřebitelských cen. Vyvrcholilo to úvěrovou deflací a po ní následovala těžká recese.

Přijetí eura

V ekonomikách okrajových zemí eurozóny, jako jsou například ekonomiky Španělska a Irska, vystřídal rychlý růst ekonomiky recese. Tento rychlý růst byl způsoben volnou měnovou ekonomikou. Když však došlo k recesi, nemohla ani jedna z jmenovaných zemí řešit tento stav uvolněním měnové politiky. V těchto případech nebylo přijetí eura správným rozhodnutím.

2.3. Třetí krizový rok 2009

Do války s recesí

Na začátku února roku 2009 se prezident Obama rozhodl, že podpoří projekt fiskálního podnětu 775 miliardami dolarů. Ve své podstatě většina významnějších ekonomů tomuto kroku moc nedůvěřovala a odsoudila jej. Důvod nepříznivé reakce byl jasný. Když se rozhodne vláda něco financovat, musí si peníze odněkud vypůjčit. Nejčastěji ze soukromých investic nebo ze spotřeby. Pokud si ovšem v době recese začne vláda půjčovat více, dojde k vytěsnění soukromého dluhu veřejným. A původní myšlenka zvládnutí recese bude ta tam.

V horším případě podle P. Kohouta (2009), pokud se recese nezkrátí, dojde akorát ke zvýšení dluhu daňových poplatníků. Nezbývá než doufat, že Obamův fiskální stimulus se vyplatí a nebude zneužit lobbisty. Ze zkušenosti je již známo, že obrovské vládní výdaje mohou ekonomiku skutečně nakopnout. V době Velké deprese vládní vojenské výdaje pomohly opět nakopnout ekonomiku k růstu. Často se proto hovoří o tom, že tuto depresi ukončila právě druhá světová válka. Takovýto stimul opravdu ekonomiku může nakopnout, pokud přijde v tu pravou chvíli. Jako příklad nám poslouží opět ohlédnutí do historie. V roce 1940 byl federální dluh 44,2 % HDP, v roce 1946 vzrostl na neuvěřitelných 108,6%. Avšak v roce 1961 se tento obrovský veřejný dluh podařilo srazit opět na úroveň 44% HDP.

České ekonomické prostředí

Banky v České republice není potřeba „ozdravovat“ od špatných úvěrů, ke zpomalení tvorby hypotečních úvěrů dochází především díky přirozeným příčinám. Díky vysoké otevřenosti ekonomiky došlo ke zpomalení růstu ekonomiky především vlivem vnějšího poptávkového šoku. To, že došlo k poklesu cen nemovitostí, není problémem. Českým bankám to nevadí a navíc dojde ke zlepšení dostupnosti bydlení. Díky velmi neprůhlednému systému veřejných výdajů v ČR dochází ke korupcím. Banky v České republice nekrachují a není potřeba finančních prostředků na jejich ozdravování, pomoc vládními výdaji v případě poklesu cen nemovitostí nebo zpomalení hypoték není nutné a u poptávkového šoku dokonce nemožné. Proto je jasné, že použití expanzivní fiskální politiky v podobě vládních výdajů se jeví jako neefektivní. V případě použití této politiky prostřednictvím snížení daní se nejeví jako nejefektivnější ani snížení DPH, daně z nemovitostí ani jiných daní, protože tím bychom nedocílili zmírnění nezaměstnanosti, snížení nákladů exportérům a zvýšení kupní síly obyvatelstva. Jako nejefektivnější se

jeví snížení odvodů na sociální pojištění, placených zaměstnancem ze mzdy. Jak, o kolik a jestli vůbec by je tento zásah potřebný, zůstává i nadále otázkou.

Následky úvěrového dopingu

Obyvatelé České republiky již přijali fakt, že se česká ekonomika ocitla ve finanční krizi. Mýlí se ovšem, protože se nachází pouze v hospodářské recesi. V době finanční krize krachují banky, tak jak tomu bylo v 90. letech. Nyní se centrální banka připravila a zavedla ještě dodatečné zdroje likvidity. Banky tyto rezervy ovšem nevyužívají, protože mají dost svých hotovostí. Opatření rozšířením škály zástav pro půjčky označuje ČNB jako zbytečné. Proč taky, když 93% vkladů je kryto. Nesplácení vkladů sice roste, ale stále zůstává v souladu s modely ČNB a české banky jsou bezpečnější. Vypadá to, že české bankovníctví je jako ostrov uprostřed oceánu bankovní krize. Ovšem není přílišný důvod k jásotu. 6% růst ekonomiky byl způsoben především díky úvěrové expanzi, která během posledních šesti let výrazně vzrostla. V době nástupu Topolánkovy vlády došlo k nadměrné tvorbě úvěrů, která samozřejmě nemohla dlouho trvat. A proto nynější zpomalení není důsledkem omezení zahraniční poptávky, ale pouze vrácením se do normálu. Tento růst nebyl teda způsoben úspěšnou hospodářskou politikou a naopak je smutné, že i v této příznivě rostoucí ekonomice nedošlo k vytvoření, když už ne přebytkového, tak alespoň vyrovnaného rozpočtu.

Bylo by mylné domnívat se, že k tomuto růstu došlo díky zdravé ekonomice. Ano bylo to díky obrovskému dluhovému rozpínání. Dluh za posledních sedm let vzrostl o 1 544 miliard korun. Po takovéto injekci je nemožné, aby ekonomika nezačala růst. HDP rostl během let 2002 – 2008 ročně o téměř 4%. To sice vypadá dobře, ale je to dáno tím, že při výpočtu HDP se nebere v potaz zadlužení. Zajímavé je proto srovnání ročního přírůstku HDP a dluhu. Do roku 2004 rostla ekonomika více než zadlužení. V rozmezí let 2005-2006 byly obdobím největšího růstu ekonomiky, ovšem dluh v té době rostl rychleji než samotná ekonomika.

Hrozba opakování dějin v podobě Velké deprese

Vývoj cen akcií a nemovitostí je velmi podobný s vývojem v době Velké deprese. Některé silné argumenty nám ukazují, že se situace, jako byla Velká deprese opakovat nebude. V roce 1931 vešel v platnost zákon Smoot-Hawleyův, který omezoval svobodu trhů a dovoz do Spojených států. Tento zákon začaly napodobovat i některé jiné státy a výrazně se tím zhoršil vývoj krize. V době Velké deprese taky došlo k bankrotu téměř 8 000 bank. Pokud tyto události srovnáme s těmi nynějšími, zjistíme, že jsou zcela

odlišné. Mezinárodní obchod není nijak omezován a také zbankrotovaných bank je méně než 50 a jsou to většinou malé banky. Mezi další rozdíly patří zcela jiný přístup centrálních bank a také rychlejší reakce. Většina faktorů ukazuje, že finanční krize z třicátých let se opakovat nebude. Jak to vypadalo s českou ekonomikou v době Velké deprese a nyní nám vyjadřuje tabulka:

Tab. 2. 3. a) Srovnání české ekonomiky v době Velké deprese a v roce 2009

1929 – 1932: skutečná krize československé ekonomiky	2007 – 2009: recese spojená s mediální panikou
Pokles HDP o 20%	Pokles HDP o cca 2%
Vysoký nárůst nezaměstnanosti	Mírný nárůst nezaměstnanosti
Bankovní krachy	Zdravý bankovní sektor
Chudoba a hlad	Nadváha a obezita
Pokles akcií o 57%	Pokles akcií o 60%

Zdroj: P. Kohout, Finance po krizi, strana 155, tabulka 9.1

I když je většina trhů regulována není správné spoléhat se pouze na tuto regulaci. To že opatrnosti není nikdy dost je staré dobré pravidlo a proto je vlastní úsudek a znalosti investorů v mnoha případech mnohem efektivnější než jakákoliv regulace.

3. Protikrizová opatření

V době, kdy se většina firem potýká s odlivem zakázek a snížením příjmů, které má za následek celosvětová hospodářská recese, jsou protikrizová opatření pro většinu firem vítaným podáním záchranné ruky. Díky použití některého z protikrizových opatření se mohou firmám snížit náklady nebo zjednodušit administrativa apod. Není proto divu, že podnikům se tyto zavedené opatření většinou líbí. Analytici už ovšem natolik spokojení nejsou. Podle nich se některá z opatření mohou minout účinkem a to by mělo za následek pouze další zadlužování státu. Mezi prostředky ovlivňování nepříznivé ekonomické situace není pouze balíček protikrizových opatření, ale existuje i řada různých programů, díky kterým mohou firmy čerpat finanční prostředky z evropských fondů. Vzhledem k tomu, že čerpání finančních prostředků z fondů Evropské unie je dobrovolné, kdežto některá protikrizová opatření z balíčku protikrizových opatření jsou dané zákonem a proto povinné, zaměřila bych se především na ně.

3.1. Vybraná protikrizová opatření z balíčku protikrizových opatření

Mezi opatření z balíčku protikrizových opatření, které se líbí jak široké veřejnosti tak i ekonomickým analytikům bezesporu patří zavedení mimořádných odpisů. Mezi další protikrizová opatření patří například paušální výdaje na dopravu motorovým vozidlem, změna procentních sazeb u výdajů procentem z příjmů, a změna sazby daně z příjmů právnických a fyzických osob. V rámci zákona o daních z příjmů také zvýšení daňového zvýhodnění na vyživované dítě.

3.1.1. Dočasné zvýšení a zrychlení daňových odpisů

Díky novele zákona o daních z příjmů, která byla zavedena v rámci takzvaného protikrizového balíčku, došlo k zavedení tzv. mimořádných odpisů¹. Do doby, než vešla tato novela v platnost, měli podnikatelé na výběr pouze ze dvou metod výpočtů daňových odpisů a to buď metodu rovnoměrných, nebo zrychlených odpisů.

Rovnoměrné odpisování

Při použití metody rovnoměrného odepisování jsou jednotlivým odpisovým skupinám přiřazeny roční odpisové sazby. Daňové odpisy hmotného majetku jsou stanoveny jakou součin setiny vstupní ceny majetku a dané odpisové sazby. Odpisové sazby v letošním roce jsou uvedeny v následující tabulce.

¹ Zákon o daních z příjmů, § 30a

Tab. 1. 1. 1 a) Roční odpisové sazby pro hmotný majetek

Odpisová skupina	V prvním roce odpisování	V dalších letech odpisování	pro zvýšenou vstupní cenu
1	20	40	33,3
2	11	22,25	20
3	5,5	10,5	10
4	2,15	5,15	5
5	1,4	3,4	3,4
6	1,02	2,02	2

Zdroj: Zákon o dani z příjmů, §31 odstavec 1 a)

Zrychlené odpisování

Další z metod bylo odepisování zrychleným způsobem, které se provádí na základě přiřazení koeficientů jednotlivým odpisovým skupinám. Odpisy hmotného majetku se vypočtou v prvním roce jako podíl vstupní ceny odepisovaného majetku a přiřazeného koeficientu. V dalších letech odpisování se způsob výpočtu trochu liší. Stanoví se jako podíl dvojnásobné zůstatkové ceny a rozdíl mezi koeficientem v dalších letech a počtem let, po které již byl majetek odpisován. Příslušné koeficienty pro zrychlené odpisování jsou uvedeny v zákoně o daních z příjmů §32 odstavec 1. Část tohoto paragrafu je vyjádřena v následující tabulce.

Tab. 1. 1. 1. b) Koeficienty pro zrychlené odpisování

Odpisová skupina	V prvním roce odpisování	V dalších letech odpisování	Pro zvýšenou vstupní cenu
1	3	4	3
2	5	6	5
3	10	11	10
4	20	21	20
5	30	31	30
6	50	51	50

Zdroj: Zákon o dani z příjmů §32 odstavec 1

Mimořádné odpisování

V souvislosti s již zmiňovanou novelou zákona o daních z příjmů mohou poplatníci nově použít třetí metodu tzv. mimořádných odpisů. Tento způsob výpočtu daňových odpisů se ovšem nemůže uplatnit vždy. S jeho použitím jsou spojeny některá základní pravidla. Podle zákona o daních z příjmů (2010) musí být odepisovaný hmotný majetek zařazen v odpisové skupině 1 nebo 2, musí být pořízen v době od 1. 1. 2009 do 30. 6. 2010 a poplatník musí být prvním vlastníkem odepisovaného hmotného majetku.

Majetek, který je zatřizen podle zákona o daních z příjmů v 1. odpisové skupině, může poplatník zcela odepsat za 12 po sobě jdoucích měsíců. Odpisovat může začít nejdříve v měsíci, který následuje po dni, kdy byl majetek zařazen do užívání. V případě hmotného majetku, který je zatřizen ve 2. odpisové skupině je to trochu jinak. Vstupní cenu hmotného majetku ze 2. odpisové skupiny lze odepsat za 24 měsíců. V prvních 12 po sobě jdoucích měsících se odepíše rovnoměrně 60% vstupní ceny a v dalších 12 měsících zbylá část vstupní ceny, tj. 40%.

Zákon o daních z příjmů (2010) dále uvádí, že je poplatník, který se rozhodne využít možnost mimořádných odpisů, povinen odepisovat bez přerušení. Vypočtené odpisy se dají stanovit s přesností na jednotlivé měsíce. Jak je uvedeno v zákoně o daních z příjmů (2010, §30a odstavec 3) „při zahájení nebo ukončení odpisování v průběhu zdaňovacího období lze uplatnit odpisy pouze ve výši připadající na toto zdaňovací období. Odpisy se zaokrouhlují na celé koruny nahoru.“

Jak je zřejmé, díky mimořádným odpisům si může poplatník uplatnit náklady na daný majetek mnohem rychleji. Na druhou stranu se ovšem tento druh odpisů nejeví jako nejlepší možnost ve všech situacích. To, jestli se vyplatí uplatnit mimořádné odpisy nebo ne záleží především na výši základu daně a na datu, kdy byl majetek, kterého se mimořádné odpisy týkají, pořízen. Vzhledem k tomu, že mimořádné odpisy se počítají s přesností na měsíce, není výhodné je použít u hmotného majetku, který je pořízen na konci zdaňovacího období. Také v případě, kdy podnikatel dosahuje nižšího základu daně, není využití mimořádných odpisů optimálním řešením.

Mimořádné odpisy tedy jsou dobrou alternativou, jak mohou podnikatelské subjekty „ušetřit“ peníze, ne vždy ovšem jsou tou nejlepší možnou variantou. Záleží na rozhodnutí každého jednotlivého podnikatele, jestli je jeho ekonomická situace příznivá pro jejich využití.

3.1.2. Paušální výdaje na dopravu silničním motorovým vozidlem

V rámci protikrizových opatření vstoupila v platnost novinka v rámci zákona o daních z příjmů, která se týká zavedení paušálních výdajů na dopravu silničním motorovým vozidlem². Podnikatel, který chce uplatnit výdaje paušálem, nemusí vést knihu jízd a odpadá mu tímto povinnost vést jednotlivé záznamy jízd. Schválený paušální výdaj je v částce 5000 Kč měsíčně.

² Zákon o daních z příjmů, § 24, odst. 2, písm. zt

Pokud podnikatel používá ke své podnikatelské činnosti silniční motorové vozidlo, má dvě možnosti, jak uplatnit výdaje s tímto vozidlem spojené. Do doby, než vešla v platnost novela zákona o daních z příjmů, si mohl podnikatel podle zákona o daních z příjmů (2009) uplatnit výdaje na dopravu silničním motorovým vozidlem, které je zahrnuto do obchodního majetku nebo v nájmu v prokazatelné výši a ve výši náhrady výdajů, které vznikly za pohonné hmoty. Pokud pro dopravu použije svoje vlastní motorové vozidlo, které není zahrnuto do obchodního majetku, je oprávněn uplatnit náklady na dosažení, udržení a zajištění příjmů, ve výši základní sazby.

Poté co vešla v platnost novela zákona o daních z příjmů mají podnikatelé možnost uplatnit si výdaje na dosažení, zajištění a udržení příjmů u silničních motorových vozidel paušálem. Zákon o daních z příjmů (§24, odstavec 2 písmeno zt, 2010) říká, že: „paušální výdaj na dopravu silničním motorovým vozidlem (dále jen paušální výdaj na dopravu), pokud nebyl uplatněn výdaj na dopravu silničním motorovým vozidlem podle písmene k) bodu 4 tohoto odstavce, ve výši 5 000 Kč za každý celý kalendářní měsíc zdaňovacího období nebo období, za které se podává daňové přiznání, ve kterém poplatník využíval příslušné silniční motorové vozidlo k dosažení, zajištění nebo udržení zdanitelných příjmů s výjimkou podle § 10, a současně toto silniční motorové vozidlo nepřenechal ani po část příslušného kalendářního měsíce k užívání jiné osobě.“ Pokud poplatník podle zákona o daních z příjmů (2010) využívá na dosažení, zajištění a udržení příjmů toto vozidlo pouze částečně, musí použít takzvaný krácený paušální výdaj. Tento krácený paušální výdaj je stanoven ve výši 80% dané částky. Paušální výdaj na dopravu lze uplatnit nejvýše za tři vlastní silniční motorová vozidla, zahrnutá nebo nezahrnutá do obchodního majetku nebo v nájmu za zdaňovací období nebo období, za které podává daňové přiznání.

V případě, že si poplatník uplatní výdaje paušálem na silniční motorové vozidlo, náklady na spotřebované pohonné hmoty a parkovné s výjimkou odpisů, vynaložené v souvislosti s tímto motorovým vozidlem nelze uznat za náklady na dosažení, zajištění a udržení příjmů. U vozidla, u kterého použil poplatník krácený paušální výdaj a které je odpisováno může poplatník uplatnit pouze poměrnou část odpisů, tj. 80%.

3.1.2.1. Základní podmínky použití paušálních výdajů

Mezi základní podmínky podle www.uctnisvet.firemni-web.cz patří tyto:

- a) Silniční motorové vozidlo je používáno pro dosažení, zajištění a udržení příjmů po celý kalendářní měsíc

b) Podnikatel nesmí ani po část měsíce přenechat vozidlo, u kterého chce uplatnit výdaje paušálem jiné osobě.

c) Musí se jednat o vozidlo vlastní, u kterého nezáleží na tom, jestli je nebo není v obchodním majetku nebo o vozidlo v nájmu.

d) Na toto vozidlo nesmí být uplatněn výdaj podle zákona o dani z příjmů §24 odstavec 2, písmeno k, bod 4.

3.1.2.2. Výhody a nevýhody

Jednou z nevýhod je, že pokud si podnikatel pořídí silniční motorové vozidlo na konci měsíce, nemůže pro měsíc pořízení uplatnit paušální výdaje. Podmínka pro uplatnění paušálních výdajů totiž stanovuje, že poplatník musí dané vozidlo využívat po celý kalendářní měsíc. V měsíci pořízení poplatník dokonce ani nemá nárok na uplatnění výdajů podle §24, odstavec 2 písmeno k, bod 4, protože pokud chce na dané pořízené motorové vozidlo uplatnit paušální výdaj, platí tento paušální výdaj pro celý rok nikoliv pro jednotlivé měsíce a kombinace těchto dvou způsobů v průběhu roku není možná.

Naopak mezi výhody patří zrušení knihy jízd v případě, že poplatník uplatňuje paušální výdaje na silniční motorové vozidlo. Do doby, než vešla v platnost novela zákona o daních z příjmů, museli podnikatelé vést knihu jízd, díky které prokazatelně doložili, v jaké výši byly jejich náklady spojené s provozem motorového vozidla. Tato kniha mohla být vedena v počítači pomocí softwaru, nebo mohla mít podobu obyčejného sešitu, do kterého si podnikatel zapisoval dané údaje, nebo to mohla být kniha jízd, kterou je možno zakoupit v papírnictví.

Jak už to tak bývá i toto protikrizové opatření není vhodné pro všechny. Podnikatelé, kteří využívají ke svému podnikání silniční motorová vozidla často, se pro jejich uplatnění zřejmě nerozhodnou a budou muset i nadále vést knihu jízd. Tuto novelu uvítají pouze ti poplatníci, kteří využívají svá silniční motorová vozidla pouze zřídka a výdaje spojené s tímto vozidlem jsou do 5000 Kč respektive 4000 Kč měsíčně.

3.1.3. Uplatnění výdajů procentem z příjmů

Poplatník, který má příjmy z podnikání a jiné samostatně výdělečné činnosti si tyto příjmy může snížit o výdaje na dosažení, udržení a zajištění příjmů anebo může uplatnit takzvané výdaje procentem z příjmů.³ Právě tato změna výše procent je součástí takzvaného protikrizového balíčku.

³ Zákon o daních z příjmů §7

3.1.3.1. Kdo je oprávněn paušální výdaje uplatnit

Podle zákona o daních z příjmů (2010) výdaje uplatněné procentem z příjmů si mohou uplatnit osoby samostatně výdělečné nebo osoby, které mají příjmy ze zemědělské výroby, lesního a vodního hospodářství, ze živnosti, z jiného podnikání podle zvláštních předpisů, nebo podíly na zisku společníků veřejné obchodní společnosti a komplementářů komanditní společnosti. Podnikáním podle zvláštních předpisů jsou například příjmy auditorů, advokátů, daňových poradců, lékařů, notářů a právníků.

3.1.3.2. Výdaje, které jsou zahrnuty do paušálu

Pokud poplatník uplatňuje výdaje paušálem má se podle zákona o daních z příjmů (§7 odstavec 8, 2010) „za to, že v částce výdajů jsou zahrnuty veškeré výdaje na poplatníka vynaložené v souvislosti s dosahováním příjmů z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti.“ To znamená, že v paušálních výdajích jsou zahrnuty mzdy a odpisy. V paušálních výdajích jsou zahrnuty i výdaje na sociální a zdravotní pojištění. Pokud má podnikatel, který uplatňuje výdaje procentem z příjmů zaměstnance, je v paušálních výdajích zahrnuto i pojištění za zaměstnavatele.

3.1.3.3. Evidence v případě uplatnění výdajů procentem z příjmů

Pokud se podnikatel rozhodne uplatňovat výdaje procentem z příjmů, nemusí evidovat veškeré doklady, které souvisí s dosažením, zajištěním a udržením příjmů. Tento typ uplatňování nákladů umožňuje podnikatelům, kteří si jej vybrali, evidovat pouze některé doklady. Podnikatel má povinnost vést evidenci veškerých příjmů ať už peněžních či nepeněžních, které souvisí s jeho podnikatelskou činností a evidenci pohledávek. Ve svém zájmu by měl vést ještě evidenci nákladů na pořízení dlouhodobého majetku a výdaje na sociální, zdravotní a nemocenské pojištění. Vedení evidence o nákladech na pořízení dlouhodobého majetku může podnikateli přijít vhod, pokud se rozhodne v dalších letech uplatnit výdaje skutečně vynaložené na dosažení, zajištění a udržení příjmů. V tom případě má totiž možnost uplatnit si odpisy, které přísluší na daný rok. V případě, že se podnikatel, který je plátcem daně z přidané hodnoty, rozhodne uplatňovat výdaje procentem z příjmů, musí vést evidenci DPH. Podle zákona o dani z přidané hodnoty (§100 odstavec 1, 2010, strana 148)“ Je plátcem povinen vést v evidenci pro účely daně veškeré údaje vztahující se k jeho daňové povinnosti, zejména údaje potřebné pro správné stanovení daňové povinnosti. Plátcem je povinen vést evidenci v takovém členění, aby sestavil daňové přiznání.“

3.1.3.4. Uplatňování paušálu v případě více druhů příjmů

V praxi se můžeme klidně setkat s tím, že fyzická osoba má více druhů příjmů, u kterých si může uplatnit jiné procento z příjmů. V tomto případě musíme vést evidenci příjmů pro jednotlivé druhy příjmů zvlášť a pro jednotlivé druhy uplatnit příslušné procento z příjmů. Podnikatel dokonce nemá nárok uplatnit u jednoho druhu příjmů paušální výdaj a u ostatních skutečné náklady. Jednoduše řečeno buď paušál na vše, nebo na nic. Jediná výjimka platí pro příjmy, které jsou uvedeny v §9 zákona o daních z příjmů, tj. příjmy z pronájmu.

V jednotlivých letech se výše paušálních výdajů měnila. Kolik procent z příjmů tyto výdaje tvořily v letech 2009 až 2010 znázorňuje následující tabulka.

Tab. 1. 1. 3. 4 a) Výdaje procentem z příjmů v období let 2008 – 2010

Druh příjmu	Rok 2008	Rok 2009	Rok 2010
Zemědělská výroba, lesní a vodní hospodářství	80%	80%	80%
Řemeslná živnost	60%	80%	80%
Jiná živnost	50%	60%	60%
Podnikání podle zvláštních předpisů	40%	60%	40%

Zdroj: zákon o dani z příjmů §7 odstavec 7, písmeno a) až c)

3.1.3.5. Výhody a nevýhody uplatňování více druhů příjmů

Mezi výhody spojené s uplatněním tohoto způsobu výdajů bezesporu patří administrativní nenáročnost. Podnikatel si nemusí vést evidenci výdajů a ani nemusí doklady, které by byly s těmito výdaji spojené, archivovat po zákonem stanovenou dobu. Podnikatelé, jejichž příjmy výrazně převyšují výdaje, si po uplatnění výdajů procentem z příjmů sníží daňový základ o mnohem vyšší částku. Naopak mezi nevýhody patří především to, že si poplatník, který uplatní výdaje procentem z příjmů, již nemůže odečíst od daňového základu odpisy ani výdaje na zaplacené zdravotní a sociální pojištění. Největší nevýhodu pocítují plátcí DPH, kteří mají povinnost uchovávat veškeré doklady, které jsou spojené s evidencí DPH.

3.1.4. Daň z příjmů fyzických osob

Svou pozornost si v rámci takzvaného protikrizového balíčku určitě zaslouží i změny, které se týkají daně z příjmů fyzických osob.⁴ Mezi jedny z nejvýznamnějších změn patří určitě vývoj sazeb daně z příjmů fyzických osob a také změna daňového zvýhodnění na vyživované dítě.

3.1.4.1. Předmět daně z příjmů fyzických osob

Zákon o daních z příjmů upravuje dva subjekty. Prvním jsou právnické osoby a druhým fyzické osoby. Sazby daní u těchto subjektů jsou odlišné, a proto je důležité správně vymezit, které příjmy jsou zdaňovány daní z příjmů fyzických a které právnických osob.

Zákon o daních z příjmů (2010) uvádí, že předmětem daně z příjmů jsou příjmy ze závislé činnosti a funkční požitky, příjmy z podnikání a z jiné samostatné výdělečné činnosti, příjmy z kapitálového majetku, příjmy z pronájmu a ostatní příjmy⁵.

3.1.4.2. Vývoj sazeb daně

Sazby daně z příjmů se neustále vyvíjí. Až do roku 2008 byly v České republice zdaňovány příjmy fyzických osob progresivně, od roku 2008 je stanovena jednotná sazba daně.

Progresivní zdanění

V České republice byly do roku 2008 příjmy fyzických osob zdaňovány progresivní sazbou daně. To znamená, že se zvyšováním daňového základu se zvyšovala i sazba daně. Jakými sazbami daně byly zdaňovány příjmy fyzických osob v letech 2006 a 2007 vyjadřuje následující tabulka.

Tab. 1. 1. 4. 2. a) Sazby daně z příjmů v letech 2006 a 2007

Základ daně		Daň přesahujícího	Ze základu
od Kč	do Kč		
0	121.200	12%	
121.200	218.400	14 544Kč + 19%	121 200 Kč
218.400	331.200	33 012Kč + 25%	218.400 Kč
331.200	a více	61 212Kč + 32%	331.200 Kč

Zdroj: §16 zákona o dani z příjmů fyzických osob

⁴ Zákon o daních z příjmů, §16

⁵ Zákon o daních z příjmů §3

Tyto sazby daně z příjmů fyzických osob byly posledními progresivními sazbami. Od následujícího roku, tj. roku 2008, byla v České republice zavedena jednotná sazba daně, která platí dodnes.

V současné době ovšem některé z politických stran v rámci jejich předvolebních programů chtějí opět zavést progresivní zdanění. Jak se dá z různých zdrojů na internetu nebo z různých diskuzí politických stran zjistit, politické strany, které jsou pro opětovné zavedení progresivní sazby daně, se shodují na tom, že by měly být zavedeny dvě daňová pásma. Jak prozradil první místopředseda ČSSD Bohuslav Sobotka na programové konferenci (15. 3. 2010) „my se domníváme, že nebude možné do budoucna snížit tempo zadlužování, pokud nezvýšíme příjmy veřejných rozpočtů. Proto předkládáme některé návrhy, které by zvýšily příjmy státu. Nechceme zvyšovat přímé daňové zatížení středně a nízko příjmových skupin. Chceme se více podívat na zdanění firem a chceme také zvýšit daňovou progresi pro ty, kdo vydělávají více než sto tisíc korun měsíčně.“ To znamená, že osoby, které zdaňují své příjmy daní z příjmů fyzických osob a výše jejich příjmů přesáhne za dvanáct po sobě jdoucích měsíců částku 1 200 000 Kč by byly povinny použít vyšší sazbu daně než fyzické osoby, které této částky nedosáhnou. Podle programu strany ČSSD by měla sazba daně z příjmů fyzických osob, jejichž příjmy jsou vyšší než 100 000 Kč měsíčně, činit 38% a měla by podle nich přinést do státní pokladny příjem ve výši 11 miliard korun. Podle Davida Marka (Patria Finance 2010) je tato suma nadhodnocená a dle jeho výpočtů by do příjmů státní pokladny přibylo díky zavedení progresivního zdanění pouze 3,8 miliard.

To jestli bude opět zavedeno progresivní zdanění daní z příjmů fyzických osob nebo zůstane stávající jednotná sazba daně, závisí především na vývoji budoucí politické situace.

Jednotná sazba daně

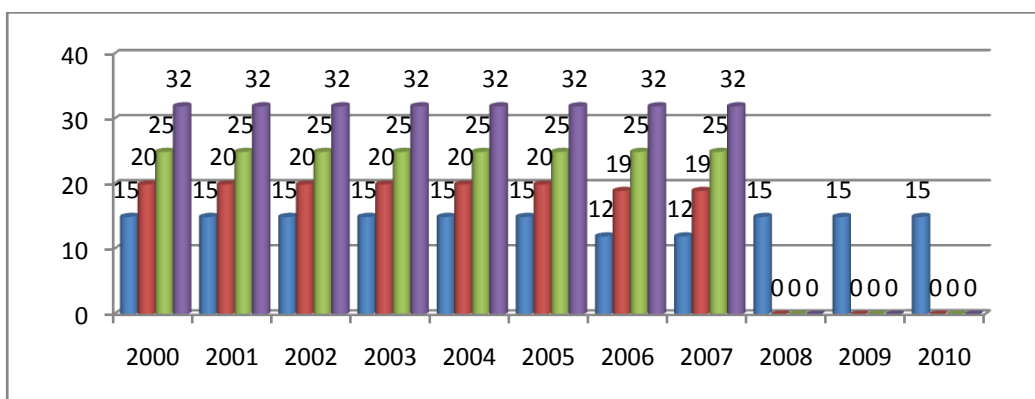
Rovná daň se stala v roce 2006 jedním z hlavních témat strany ODS v předvolební kampani. Tato reforma prošla, a proto od roku 2008 poplatníci daně z příjmů fyzických osob zdaňují své příjmy jednotnou sazbou daně. Základní myšlenka podle pana Čížíka (2008) tkví v tom, že bude docházet ke snižování a narovnávání daňové sazby a zároveň ke zvyšování daňové základny zrušením mnohých výjimek a osvobození. Tyto osvobození a výjimky nejenom, že jsou zbytečně komplikované ještě i narušují horizontální spravedlnost.

Horizontální spravedlnost pro daňové účely znamená, že dva subjekty, které mají stejné příjmy, by měly odvádět stejnou částku daně z příjmů.

Jedním z hlavních důvodů zavedení rovné daně byla jednoduchost a motivační efekt. Poměrně nízká sazba měla přilákat nové investory a podnikatelské subjekty, fyzické osoby. A také se očekávalo, že podnikatelé, fyzické osoby, díky poměrně nízké sazbě daně budou přiznávat své skutečné příjmy i výdaje a nebudou se snažit zákon všemožně obejít. Když srovnáme příjmy do státního rozpočtu z daní z příjmů fyzických osob podle ČSÚ (www.csu.cz) za rok 2007 a 2008 zjistíme, že v roce 2008 činily příjmy do státního rozpočtu z daní z příjmů fyzických osob 94,958 milionů Kč, kdežto v roce 2007, kdy byla zavedena progresivní sazba daně, činily tyto příjmy 102,137 milionů Kč. To znamená, že v roce 2008 bylo do státního rozpočtu odvedeno o 7,179 milionů Kč méně než v roce 2007. To by mohlo znamenat, že zavedení jednotné sazby daně je sice pro poplatníky daně z příjmů výhodnější, protože zaplatí na daních méně, ovšem pro státní pokladnu tento výsledek moc příznivý není. Srovnáme proto příjmy z daní z příjmů v letech 2006 a 2007. V roce 2006 činily příjmy do státního rozpočtu z daní z příjmů fyzických osob 91,591 milionů Kč. Jak jsme zjistili, v roce 2006 bylo do státní pokladny odvedeno i přes fungování progresivního zdanění o 10,546 milionů Kč méně než v roce 2007 a dokonce o 3,366 milionů Kč méně než v roce 2008 po zavedení jednotné sazby daně. Při této analýze nebyla brána v potaz celková výše příjmů fyzických osob.

V letošním roce v České republice podle zákona o daních z příjmů (§16, 2010) daň ze základu daně sníženého o nezdánitelnou část základu daně a o odčitatelné položky od základu daně zaokrouhleného na celá sta Kč dolů činí 15%.“ Podle zákona o daních z příjmů (2010) měla být pro rok 2009 nastavena sazba daně z příjmů fyzických osob ve výši 12,5%. Sazba 15% byla ovšem ponechána a v rámci zákona došlo k jiným úpravám, zejména v oblasti slev na dani. Jak se bude sazba daně z příjmů fyzických osob vyvíjet v následujících letech, záleží především na vývoji politické situace. Může tedy nastat situace, že se příjmy fyzických osob budou opět zdaňovat progresivní sazbou daně, která by v případě, že by vyhrála strana ČSSD, pravděpodobně činila 38%. Další z možností vývoje sazby daně z příjmů fyzických osob je ponechání aktuální sazby, její snížení, a nebo zvýšení. V potaz přichází také možnost, že bude snížena na sazbu 12,5%, která měla vejít v platnost pro rok 2009. Jak se sazby daně z příjmů fyzických osob vyvíjely v jednotlivých letech, vyjadřuje následující graf.

Graf 1.1.4.2 1) vývoj sazeb daně z příjmů fyzických osob v letech 2000 - 2010

Zdroj: www.ucetnikavarna.cz

3.1.4.3. Daňové zvýhodnění na vyživované dítě

Poplatníci daně z příjmů fyzických osob mají podle zákona o daních z příjmů (2010) nárok na daňové zvýhodnění na vyživované dítě, které s poplatníkem žije v domácnosti⁶. Podle občanského zákoníku (§ 115, 2010) tvoří domácnost fyzické osoby, které spolu žijí a společně uhrazují náklady na své potřeby.

Daňové zvýhodnění v roce 2009 činilo 10 680 Kč. V letošním roce se tato částka navýšila na 11 604 Kč ročně. Poplatník má podle zákona o daních z příjmů (2010) tři možnosti, jak může uplatnit toto daňové zvýhodnění. Může ho uplatnit formou slevy na dani anebo formou daňového bonusu, anebo kombinací obou způsobů. Slevu na dani si může poplatník uplatnit až do výše daňové povinnosti. Pokud je částka daňového zvýhodnění na dítě vyšší než vypočtená daňová povinnost, je částka, která převyšuje daňovou povinnost daňovým bonusem. Podle zákona o daních z příjmů (§35c, strana 48, 2010) „poplatník může daňový bonus uplatnit, pokud jeho výše činí alespoň 100 Kč, maximálně však do výše 52 200 Kč ročně.“ Mezi osoby, které mohou uplatnit daňový bonus patří ty, které mají příjmy ze závislé činnosti a funkčních požitků, příjmy z podnikání a jiné samostatné výdělečné činnosti, příjmy z kapitálového majetku a příjmy z pronájmů a podle zákona o daních z příjmů (§35c, strana 48, 2010) musí ve zdaňovacím období dosáhnout „alespoň ve výši šestinásobku minimální mzdy stanovené pro zaměstnance odměňovaného měsíční mzdou k počátku příslušného zdaňovacího období a neupravené s ohledem na odpracovanou dobu a další okolnosti. Do těchto příjmů se nezahrnují příjmy od daně osvobozené a příjmy z nichž je daň vybírána srážkou podle zvláštní sazby daně.

⁶ Zákon o daních z příjmů, §35c

Podle zákona o daních z příjmů (2010) je za vyživované dítě považováno dítě vlastní nebo osvojené. Může jím být také vnuk (vnučka) pokud jeho (její) rodiče nemají příjmy, ze kterých by mohli uplatnit daňové zvýhodnění. Daňové zvýhodnění lze uplatnit, pokud je dítě nezletilé nebo zletilé do věku 26 let nepobírající invalidní důchod. Toto zletilé dítě se musí soustavně připravovat na budoucí povolání, nebo se soustavně připravovat nemůže pro úraz nebo nemoc a není díky tomu schopno provozovat výdělečnou činnost, anebo není schopno díky nepříznivého zdravotního stavu vykonávat výdělečnou činnost.

Pokud vyživuje v jedné domácnosti dítě více osob, může si daňové zvýhodnění uplatnit pouze jedna z osob. Vyplácení daňového bonusu je ovšem omezeno. Maximální částka k výplatě činí 4 350 Kč. To znamená, že daňový bonus lze uplatit na čtyři a půl dítěte.

Pokud srovnáme výši daňového zvýhodnění na vyživované dítě v roce 2010 a 2009 zjistíme, že v letošním roce je toto zvýhodnění vyšší o 924 Kč ročně. Měsíčně je to 77 Kč. Pro rodiny s dětmi je toto navýšení daňového zvýhodnění na vyživované dítě určitě vítanou změnou.

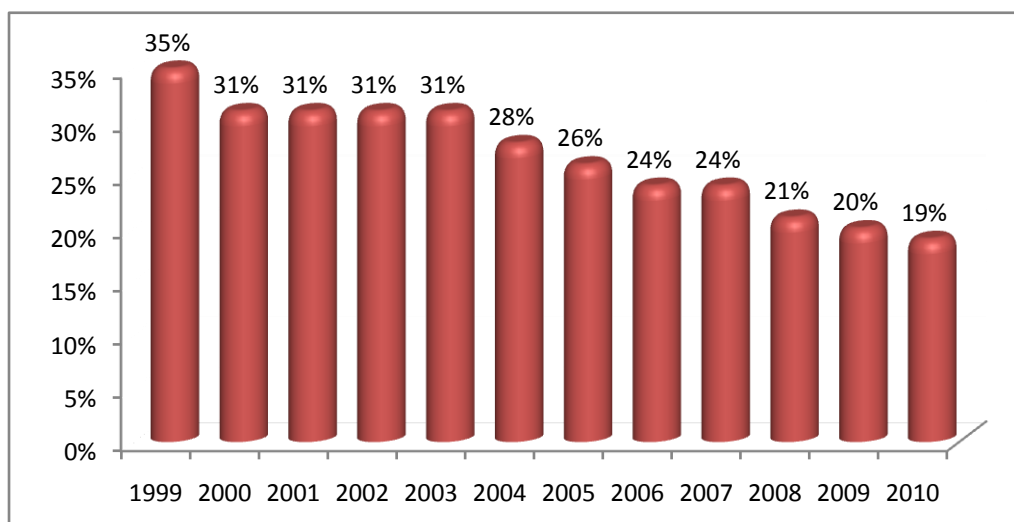
3.1.5. Daň z příjmů právnických osob

V posledních letech se stalo novým trendem snižovat daně z příjmů.⁷ Toto snižování bývá většinou kompenzováno zvyšováním sazby nepřímých daní, mezi které patří například DPH. Ekonomický rozvoj díky nízkým sazbám je podporován především tím, že dochází k podpoře nových projektů, špičkové firmy zůstávají v zemi a dokonce dochází k zakládání nových společností v zemi. Tyto argumenty hovoří jasně pro nižší sazby daně z příjmů.

Ve většině zemí je sazba daně z příjmů právnických osob jednotná, najdou se ovšem i takové státy, u kterých jsou příjmy právnických osob zdaňovány takzvanou progresivní sazbou. Mezi tyto země patří například USA a Nizozemsko. V České republice je zavedená jednotná sazba daně pro všechny příjmové kategorie. Jak se tato sazba v jednotlivých letech vyvíjela, ukazuje následující graf.

⁷ Zákon o daních z příjmů §21

Graf 1.2.5.1 a): Vývoj sazeb daně z příjmů právnických osob

Zdroj: § 21 zákona o dani z příjmů právnických osob

Na tomto grafu je jasně vidět, že i v České republice dochází ke snižování sazeb daně. Díky tomu v letošním roce odvedou poplatníci daně z příjmů právnických osob mnohem menší částku než v předchozích letech.

Podnikatelské subjekty mají díky výše vyjmenovaným, ale i díky mnoha jiným opatřením možnost zlepšit si svou ekonomickou situaci. Ovšem ani u jednoho z výše vyjmenovaných protikrizových opatření se nedá s jistotou říci, ano, tohle opatření je výhodné a tohle není. Díky výhodám a nevýhodám, které jsou s nimi spojeny, bude jejich použití záviset na každém jednotlivém podnikateli a především na jeho ekonomické situaci.

4. Uplatnění vybraných protikrizových opatření u podnikatelských subjektů

V této kapitole se chci zaměřit na uplatňování vybraných protikrizových opatření aplikovaných na podnikatelské subjekty a také na to, jaké jim to může přinést výhody popřípadě nevýhody.

4.1. Uplatnění mimořádných odpisů

Jak již bylo řečeno, podnikatelé si mohou zvolit ze tří možných způsobů daňového odpisování. Mezi tyto způsoby patří zrychlený⁸ způsob, rovnoměrný⁹ a nově také mimořádný¹⁰, který se může použít pouze u vybraného majetku. Uplatňování mimořádných odpisů nemusí být ovšem vždy tím nelepším možným řešením, protože existuje několik výjimek, kdy se použití mimořádných odpisů nevyplatí.

4.1.1. Mimořádné odpisy jejich vliv na výši základu daně

Jedním z rozhodujících faktorů, při rozhodování o použití mimořádných odpisů je výše základu daně a výše daných odpisů. Díky mimořádným odpisům má podnikatel možnost uplatnit si do daňových výdajů podstatně větší částku než při použití rovnoměrných nebo zrychlených odpisů. Ne vždy je ovšem použití mimořádného odpisu pro podnikatele výhodou. Pokud podnikatel vykáže poměrně nízký základ daně v poměru k výši mimořádného odpisu, nemusí se mu jeho použití vyplatit. Jak ovlivňuje základ daně uplatnění nebo neuplatnění mimořádného odpisu je vysvětleno na následujícím příkladu.

Podnikatel, fyzická osoba, si pořídil v lednu 2009 osobní automobil za 380 000 Kč. Tento automobil je podle zákona o daních z příjmů zařazen ve 2. odpisové skupině. Účetní výsledek hospodaření činí po odpočtu výnosů, které nejsou součástí základu daně a po přičtení nákladů, které nelze uznat k zahrnutí do základu daně (s výjimkou daňových odpisů) 280 000 Kč. Podnikatel nemá žádnou ztrátu z minulých let a uplatňuje pouze slevu na poplatníka, která činí 24 840 Kč. Podnikatel má možnost si odečíst od základu daně daňové odpisy, které může vypočíst třemi možnými způsoby, které jsou znázorněny v následující tabulce.

⁸ Zákon o daních z příjmů §32

⁹ Zákon o daních z příjmů §31

¹⁰ Zákon o daních z příjmů §30a

Tab. 2. 1. 1 a) Výše daňových odpisů v roce 2009

Druh odpisu	Způsob výpočtu	Výše odpisu	Zůstatková cena
Rovnoměrný ¹¹	$\frac{380000}{100} \times 21$	79 800 Kč	300 200 Kč
Zrychlený ¹²	$\frac{380000}{5} + 38000$	114 000 Kč	266 000 Kč
Mimořádný	$\frac{(380000 \times 0,6)}{12} \times 11$	209 000 Kč	171 000 Kč

Jak je z tabulky zřejmé, nejvyšší odpisy jsou v případě využití mimořádných odpisů a nejnižší v případě rovnoměrného odpisování. Jak už bylo zmíněno v zadání příkladu, základ daně činí 280 000 Kč. V následující tabulce bude uvedeno, kolik bude činit základ daně po odečtení daňových odpisů zaokrouhlený na 100 Kč dolů, kolik bude činit daň po vynásobení sazbou 15% a kolik bude činit výsledná daňová povinnost po odpočtu slevy na dani na poplatníka.

Tab. 2. 1. 1 b) Výše daňové povinnosti po uplatnění jednotlivých typů odpisů při základu daně 280 000Kč

	Uplatnění rovnoměrného odpisu	Uplatnění zrychleného odpisu	Uplatnění mimořádného odpisu
Základ daně	280 000 Kč	280 000 Kč	280 000 Kč
Výše odpisu	79 800 Kč	114 000 Kč	209 000 Kč
Základ daně po odečtu odpisů zaokrouhlený na 100 Kč dolů	200 200 Kč	166 000 Kč	71 000 Kč
Daň (15% sazba)	30 030 Kč	24 900 Kč	10 650 Kč
Sleva na poplatníka	24 840 Kč	24 840 Kč	24 840 Kč
Daňová povinnost	5 190 Kč	60 Kč	0 Kč

Jak je v tabulce jasně vidět, jako nejhorší varianta se jeví uplatnění rovnoměrných odpisů, protože si podnikatel může odečíst nejnižší částku a v tom případě činí jeho daňová povinnost 5 190 Kč. Ovšem ani uplatnění mimořádných odpisů není nejlepší

¹¹ Pro výpočet rovnoměrných odpisů byla použita sazba při zvýšení odpisu v prvním roce podle §31, odst. 1, písm. d

¹² Pro výpočet zrychleného odpisu byl použit příslušný koeficient a navýšení odpisu o 10% vstupní ceny dle zákona o daních z příjmů §32, odst. 2, písm. a)3.

variantou. Při uplatnění tohoto druhu odpisu sice má poplatník nulovou daňovou povinnost ovšem neuplatní slevu na dani na poplatníka v plné výši. Proto se jako nejvýhodnější alternativa v tomto případě jeví použití zrychlených daňových odpisů. Daň před slevou na poplatníka činí pouhých 24 900 Kč a po odpočtu slevy činí daňová povinnost podnikatele pouhých 60 Kč, což je velmi nízká částka. Navíc v tomto případě si poplatník uplatní celou výši slevy na poplatníka.

Nyní se podívejme na stejný příklad s tím rozdílem, že účetní výsledek hospodaření činí po odpočtu výnosů, které nejsou součástí základu daně a po přičtení nákladů, které nelze uznat k zahrnutí do základu daně (s výjimkou daňových odpisů) 500 000 Kč. Jak bude nyní vypadat daňová povinnost, vyjadřuje následující tabulka.

Tab. 2. 1. 1. c) Výše daňové povinnosti po uplatnění jednotlivých typů odpisů při základu daně 500 000 Kč

	Uplatnění rovnoměrného odpisu	Uplatnění zrychleného odpisu	Uplatnění mimořádného odpisu
Základ daně	500 000 Kč	500 000 Kč	500 000 Kč
Výše odpisu	79 800 Kč	114 000 Kč	209 000 Kč
Základ daně po odečtu odpisů zaokrouhlený na 100 Kč dolů	420 200 Kč	356 000 Kč	291 000 Kč
Daň (15% sazba)	63 030 Kč	53 400 Kč	43 650 Kč
Sleva na poplatníka	24 840 Kč	24 840 Kč	24 840 Kč
Daňová povinnost	38 190 Kč	28 560 Kč	18 810 Kč

Jak vyjadřuje výše uvedená tabulka, pokud se základ daně zvýší na 500 000 Kč, opět se jeví jako nejméně výhodná možnost uplatnění rovnoměrných odpisů. Po jejich odpočtu od základu daně a po uplatnění slevy na poplatníka dospějeme k nejvyšší daňové povinnosti, která činí 38 190 Kč. V případě uplatnění zrychlených odpisů je daňová povinnost menší, ve srovnání s uplatněním rovnoměrných činí rozdíl téměř 10 000 Kč. Ovšem jejich uplatnění stále není neoptimálnějším řešením. Jako nejvýhodnější řešení se pro podnikatele v tomto případě jeví možnost uplatnění mimořádných odpisů. Daňová povinnost podnikatele v tomto případě činí 18 810 Kč což je o 19 380 Kč méně, než v případě uplatnění rovnoměrných odpisů.

Z uvedených příkladů vyplývá, že mimořádné odpisy jsou pro podnikatele výhodné ale pouze v případě, že má poměrně vysoký základ daně v porovnání s výší

mimořádných odpisů. Pokud je základ daně nižší, je pro podnikatele výhodnější uplatnit zrychlené nebo rovnoměrné odpisy. V tom případě si může uplatnit slevu na poplatníka a zároveň dosáhne taky k poměrně nízké daňové povinnosti.

4.1.2. Uplatnění mimořádných odpisů na konci zdaňovacího období

Jednou z velmi podstatných nevýhod uplatnění mimořádných odpisů je, že se podle zákona o daních z příjmů (2010) stanovují s přesností na měsíce. To znamená, že jejich výše závisí na datu pořízení majetku. Pokud podnikatel nabude majetek ke konci roku, uplatní si ze zákona podstatně nižší částku odpisů než v případě, že ho koupí na začátku roku.

Proto je dalším kritériem při rozhodování o uplatnění daňových odpisů pro podnikatele datum pořízení majetku. Jak to ovlivní výši daňové povinnosti je názorně vysvětleno na následujícím příkladu.

Předpokládejme, že podnikatel, fyzická osoba, jehož účetní výsledek hospodaření činí po odpočtu výnosů, které nejsou součástí základu daně a po přičtení nákladů, které nelze uznat k zahrnutí do základu daně (s výjimkou daňových odpisů) 500 000 Kč. Podnikatel si pořídil v říjnu roku 2009 osobní automobil v pořizovací ceně 380 000 Kč. Srovnajme nyní výši daňové povinnosti po odpočtu daňových odpisů. Z možných slev na dani uplatňuje podnikatel pouze slevu na poplatníka. Jaká bude výše rovnoměrných, zrychlených a mimořádných odpisů znázorňuje následující tabulka.

Tab. 2. 1. 2 a) Výše jednotlivých druhů odpisů

Druh odpisu	Způsob výpočtu	Výše odpisu	Zůstatková cena
Rovnoměrný ¹³	$\frac{380000}{100} \times 21$	79 800 Kč	300 200 Kč
Zrychlený ¹⁴	$\frac{380000}{5} + 38000$	114 000 Kč	266 000 Kč
Mimořádný	$\frac{(380000 \times 0,6)}{12} \times 2$	38 000 Kč	342 000 Kč

Jak je v přehledu výše odpisů jasně vidět, hodnota mimořádných odpisů je v porovnání s ostatními nejnižší, protože si podnikatel může, podle podmínek uvedených v zákoně o daních z příjmů, uplatnit odpisy pouze za měsíc listopad a prosinec.

¹³ Pro výpočet rovnoměrných odpisů byla použita sazba při zvýšení odpisu v prvním roce podle §31, odst. 1, písm. d

¹⁴ Pro výpočet zrychleného odpisu byl použit příslušný koeficient a navýšení odpisu o 10% vstupní ceny dle zákona o daních z příjmů §32, odst. 2, písm. a)3.

V případě základu daně 500 000 Kč je jasné, že uplatnění mimořádného odpisu není nejvhodnější variantou. Kolik by činila daň z příjmů fyzických osob v případě uplatnění jednotlivých druhů odpisů, vyjadřuje následující tabulka

Tab. 2. 1. 2 b) Výše daňové povinnosti v závislosti na uplatnění jednotlivých odpisů

	Uplatnění rovnoměrného odpisu	Uplatnění zrychleného odpisu	Uplatnění mimořádného odpisu
Základ daně	500 000 Kč	500 000 Kč	500 000 Kč
Výše odpisu	79 800 Kč	114 000 Kč	38 000 Kč
Základ daně po odečtu odpisů zaokrouhlený na 100 Kč dolů	420 200 Kč	356 000 Kč	462 000 Kč
Daň (15% sazba)	63 030 Kč	53 400 Kč	69 300 Kč
Sleva na poplatníka	24 840 Kč	24 840 Kč	24 840 Kč
Daňová povinnost	38 190 Kč	28 560 Kč	44 460 Kč

Díky skutečnosti, že jsou mimořádné odpisy počítány s přesností na měsíce a osobní automobil byl pořízen na konci roku, je výše mimořádného odpisu nejnižší ze všech možných variant. Jak je z tabulky zřejmé, i výše daňové povinnosti v případě uplatnění mimořádných odpisů je mnohem vyšší než v případě uplatnění ostatních způsobů. V případě zrychlených a rovnoměrných odpisů nezáleží na tom, jestli byl majetek pořízen na začátku nebo na konci roku, protože tyto odpisy se nepočítají s přesností na měsíce, ale uplatňují se za celý rok. Proto je v případě pořízení majetku na konci zdaňovacího období výhodnější použít zrychlené nebo rovnoměrné odpisy. V případě, že by podnikatel uplatnil mimořádné odpisy, zaplatil by na dani z příjmů mnohem vyšší částku. Podle výše daňové povinnosti je pravděpodobné, že si vybere variantu uplatnění zrychlených daňových odpisů, protože v tomto případě je jeho daňová povinnost nejnižší.

4.1.3. Výrazná změna v základu daně a uplatňování mimořádných odpisů

Jednou z dalších nevýhod uplatňování mimořádných odpisů vězí v tom, že mimořádné odpisy se nesmí přerušovat. Předpokládejme, že podnikatel, fyzická osoba si pořídí v lednu 2009 osobní automobil, který je zařazen podle zákona o daních z příjmů do 2. odpisové skupiny. Účetní výsledek hospodaření činí po odpočtu výnosů, které nejsou součástí základu daně a po přičtení nákladů, které nelze uznat k zahrnutí do

základu daně (s výjimkou daňových odpisů) 500 000 Kč. Výše rovnoměrných odpisů v roce 2009 bude činit 79 800 Kč, částka zrychlených odpisů bude činit 114 000 Kč a částka mimořádných odpisů bude ve výši 209 000 Kč. V případě uplatnění mimořádných odpisů bude činit daňová povinnost po odpočtu slevy na poplatníka 18 810 Kč. V případě uplatnění rovnoměrných nebo zrychlených odpisů by činila daňová povinnost 38 190 Kč nebo 28 560 Kč.

Předpokládáme, že v dalším roce, tj. v roce 2010, dojde k výraznému poklesu účetního výsledku hospodaření, který bude činit po odpočtu výnosů, které nejsou součástí základu daně a po přičtení nákladů, které nelze uznat k zahrnutí do základu daně (s výjimkou daňových odpisů) 100 000 Kč. Kolik budou činit odpisy v následujícím roce, tj. roce 2010, vyjadřuje následující tabulka.

Tab. 2. 1. 3 a) Výše odpisů v následujícím roce

Druh odpisu	Způsob výpočtu	Výše odpisu	Zůstatková cena
Rovnoměrný	$\frac{380000}{100} \times 19,75$	75 050 Kč	225 150 Kč
Zrychlený	$\frac{2 \times 266000}{5}$	106 400 Kč	159 600 Kč
Mimořádný	$\frac{(380000 \times 0,6)}{12} \times 1$ $+$ $\frac{(380000 \times 0,4)}{12} \times 11$	158 334 Kč	12 666 Kč

Z tabulky jasně vyplývá, že výše mimořádných odpisů je i v roce 2010 nejvyšší. Vzhledem k poměrně nízkému základu daně se už ovšem jejich použití nejeví jako nejoptimálnější řešení. Podnikatel bohužel nemá na výběr a pokud v předchozím roce uplatnil mimořádné odpisy, musí v nich i pokračovat i nadále. Kdyby podnikatel v předchozím roce uplatnil zrychlené nebo rovnoměrné odpisy, mohl by se v roce 2010 rozhodnout, že snížení základu daně o částku daňových odpisů neuplatní a pro tento rok je přeruší, což by se mu vyplatilo. Daň by po vynásobení základu daně 100 000 Kč sazbou daně z příjmů fyzických osob činila 15 000 Kč. Od této daně by si poplatník odečetl slevu na poplatníka, předpokládáme, že by i v roce 2011 činila 24 840 Kč, a jeho konečná daňová povinnost by byla nulová.

Jak jsme si ověřili, mimořádné odpisy jsou pro podnikatele výhodné, ale ne ve všech situacích. Podnikatel musí brát při rozhodování o uplatnění jednotlivých odpisů v potaz, jestli nejsou mimořádné odpisy v poměru k základu daně zbytečně vysoké a jestli není pro něho výhodnější alternativou uplatnění zrychlených nebo rovnoměrných

odpisů. Dále pro podnikatele není výhodné uplatňovat mimořádné odpisy na majetek, který byl pořízen ke konci zdaňovacího období vzhledem k počítání mimořádných odpisů s přesností na měsíce. Jednou z posledních nevýhod mimořádných odpisů je to, že se musí daný majetek odepisovat nepřetržitě po stanovenou dobu a odpisování se nesmí přerušovat.

4.2. Uplatnění paušálních výdajů na dopravu silničním motorovým vozidlem

Jak již byl řečeno, v rámci protikrizového balíčku vešla v platnost novela zákona o daních z příjmů a díky ní mají podnikatelé, fyzické osoby, na výběr uplatnit si skutečné výdaje na dopravu silničním motorovým vozidlem nebo uplatnit výdaje na dopravu paušálem. Výdaje na dopravu silničním motorovým vozidlem ovšem nejsou výhodné pro všechny podnikatele. Srovnajme proto dva podnikatele na následujících příkladech. Jeden používá osobní automobil ke své podnikatelské činnosti denně druhý pouze zřídka.

Podnikatel A má osobní automobil zařazen ve svém obchodním majetku a využívá ho pro účely dosažení, zajištění a udržení příjmů. Předmětem jeho podnikatelské činnosti je nákup a prodej čistících prostředků do domácností a jejich distribuce. Osobní automobil využíval po celé zdaňovací období, od ledna do prosince, a ani po část měsíce ho nepřenechal k využívání jiné osobě. Jeho výdaje na pohonné hmoty činily za toto zdaňovací období 72 000 Kč, výdaje na parkovné činily 1 120 Kč.

Výdaje na dopravu silničním motorovým vozidlem za parkovné a pohonné hmoty za zdaňovací období činily celkem 73 120 Kč. Pokud jsou náklady na silniční motorové vozidlo za zdaňovací období natolik vysoké, je zřejmé, že si podnikatel zvolí variantu uplatnění skutečných výdajů na silniční motorové vozidlo. Pokud by si uplatnil výdaje paušálem snížil by si základ daně o 60 000 Kč což je o 13 120 Kč méně než při uplatnění skutečných výdajů.

Podnikatel B také vlastní osobní automobil, který má ve svém obchodním majetku a používal ho po celé zdaňovací období na dosažení, zajištění a udržení příjmů. Ani po část období ho nezapůjčil jiné osobě. Předmětem jeho podnikání je nákup a prodej čistících prostředků do domácností. Dovoz a distribuci těchto prostředků má na starost externí dodavatel. Podnikatel svůj automobil využívá zřídka. Nejčastějším důvodem použití jeho osobního automobilu jsou pracovní cesty za účelem sjednávání výhodnějších obchodních podmínek. Ve zdaňovacím období od ledna do prosince činily jeho výdaje na parkovné 500 Kč a výdaje na pohonné hmoty činily 12 450 Kč.

Jeho celkové skutečné výdaje na silniční motorové vozidlo činily za zdaňovací období 12 950 Kč. V této situaci se podnikateli vyplatí uplatnit výdaje na silniční motorové vozidlo paušálem, které by za zdaňovací období činily 60 000 Kč, což je o 47 050 Kč více než v případě uplatnění skutečných výdajů.

Předpokládejme, že výnosy daného podnikatele činily 600 000 Kč a náklady spojené s dosažením, zajištěním a udržením příjmů činily 473 000 Kč. V těchto nákladech jsou uplatněny i skutečné výdaje spojené se silničním motorovým vozidlem, které činily 12 950 Kč. Podnikatel se na konci roku po zhodnocení situace rozhodl, že uplatní místo skutečných výdajů spojených se silničním motorovým vozidlem výdaje paušálem. Skutečné náklady se tedy stávají daňově neuznatelnými, a proto je musí podnikatel přičíst k účetnímu výsledku hospodaření a výdaje uplatněné paušálem ve výši 60 000 Kč si od výsledku hospodaření odečte.

Tab. 2. 2 a) Srovnání daňové povinnosti při uplatnění skutečných a paušálních výdajů na PHM a parkovné

	Uplatnění paušálu	Uplatnění skutečných výdajů
Účetní výsledek hospodaření činí:	600 000-373 000= =227 000 Kč	600 000-373 000= =227 000 Kč
Připočtení skutečných výdajů na silniční motorové vozidlo (parkovné a pohonné hmoty)	+12 950 Kč	-----
Odpočet výdajů paušálem	-60 000 Kč	-----
Základ daně	179 950 Kč	227 000 Kč
Zaokrouhlení základu daně	179 900 Kč	227 000 Kč
Daň po vynásobení sazbou 15%	26 985 Kč	34 050 Kč
Daň po uplatnění slevy na poplatníka (24 840 Kč)	2 145 Kč	9 210 Kč

V případě, že si podnikatel uplatní výdaje na silniční motorové vozidlo paušálem, bude činit jeho daňová povinnost 2 145 Kč což je o 7 065 Kč méně, než v případě, že by zvolil druhou možnost. Je tedy více než pravděpodobné, že tato výše daňové povinnosti ovlivní rozhodování podnikatele a on si zvolí možnost využití nákladů na dopravu silničním motorovým vozidlem paušálem.

Oba podnikatelé, A i B, využívali silniční motorové vozidlo pouze k dosažení, zajištění a udržení zdanitelného příjmu. Může ovšem nastat i situace, kdy podnikatel používá silniční motorové vozidlo k dosažení, zajištění a udržení příjmu pouze částečně. V tomto případě si podnikatel nemůže uplatnit paušální výdaje v celé výši ale pouze v poměrné části, která činí 80% z celkové výše. Další nevýhodou je, že si podnikatel může uplatnit paušální výdaj pouze v případě, že silniční motorové vozidlo využíval po celý kalendářní měsíc. To znamená, že pokud jej začal používat až ke konci měsíce, nemůže si pro tento daný měsíc uplatnit paušální výdaj a ani výdaj skutečně vynaložený, protože jejich kombinace není povolena. Jak se tyto omezení promítnou do daňové situace poplatníka, vyjadřuje následující příklad.

Podnikatel, fyzická osoba, si pořídil během února osobní automobil, jehož pořizovací cena činila 400 000 Kč. Tento automobil používal z části k dosažení, zajištění a udržení zdanitelných příjmů a z části pro osobní účely. Výdaje na parkovné a pohonné hmoty činily během zdaňovacího období 2010 (únor – prosinec) 24 960 Kč. Účetní výsledek hospodaření činí 460 000 Kč po přičtení daňově neuznatelných výdajů a odpočtu nedaňových výnosů. Z důvodu poměrně vysokého výsledku hospodaření bude podnikatel uplatňovat mimořádné odpisy. Uplatňuje pouze slevu na poplatníka. Která z možností uplatnění výdajů na silniční motorové vozidlo je pro poplatníka z hlediska výše daňové povinnosti výhodnější vyjadřuje následující tabulka.

Tab. 2. 2. b) Výše daňové povinnosti po uplatnění skutečných a krácených paušálních výdajů na pohonné hmoty a parkovné

	Paušální výdaje	Skutečné výdaje
Výsledek hospodaření	460 000 Kč	460 000 Kč
Připočtení skutečných výdajů na silniční motorové vozidlo	+24 960 Kč	-----
Odpočet poměrné části paušálních výdajů	-40 000 Kč	-----
Odpočet daňových odpisů	-160 000 Kč	-200 000 Kč
Základ daně po zaokrouhlení	284 900 Kč	260 000 Kč
Daň (sazba daně 15%)	42 735 Kč	39 000 Kč
Daň po uplatnění slevy na poplatníka (24 840Kč)	17 895 Kč	14 160 Kč

Výpočty:

Výpočet mimořádných odpisů: $\frac{(400000 \times 0,6)}{12} \times 10 = 200\,000 \text{ Kč}$

Uplatnění poměrné části odpisů ve výši 80% = $200\,000 \times 0,8 = 160\,000 \text{ Kč}$.

Uplatnění paušálních výdajů v poměrné části (březen – prosinec, 80%) = $5\,000 \times 0,8 \times 10 = 40\,000 \text{ Kč}$

Pokud srovnáme výši kráceného paušálního výdaje na silniční motorové vozidlo a výdaje skutečně vynaložené zjistíme, že paušální výdaje jsou o 15 040 Kč vyšší, než výdaje skutečné. Na první pohled se tedy zdá, že pro podnikatele bude výhodnější uplatnit výdaje na silniční motorové vozidlo kráceným paušálem. Pokud ovšem porovnáme výsledné daňové povinnosti, zjistíme, že daňová povinnost v případě, kdy podnikatel uplatnil výdaje na silniční motorové vozidlo kráceným paušálem je vyšší o 3 735 Kč. Je to způsobeno tím, že podnikatel použil krácený paušální výdaj, u kterého musí krátit nejenom výdaje na parkovné a pohonné hmoty, ale také daňové odpisy. Proto si nemohl od základu daně odečíst plnou částku mimořádných odpisů, ale pouze 80% což činilo 160 000 Kč. Pokud tedy srovnáme základy daně po odpočtu daňových odpisů, zjistíme, že základ daně po uplatnění paušálních výdajů na silniční motorové vozidlo je o 24 000 Kč vyšší než v případě uplatnění výdajů skutečných. Tady v této fázi je již zřejmé, že i daňová povinnost v prvním případě bude vyšší než v případě druhém.

Jak je na těchto názorných příkladech vidět, někdy nestačí pouze porovnání výdajů a uplatnění si těch vyšších možných. V případě kráceného nároku na odpočet se můžeme dostat do situace, kdy díky tomu, že musíme krátit i výši odpisů jsou výhodnější výdaje skutečné i přes skutečnost, že na první pohled jsou mnohem nižší než výdaje paušální. Proto by se podnikatelé neměli ukvapovat v rozhodnutí o použití výdajů a předem si zjistit dopady na daňovou povinnost.

4.3. Uplatnění výdajů procentem z příjmů

Jak již bylo zmíněno, mezi hlavní nevýhody uplatnění výdajů procentem z příjmů patří bezesporu nemožnost odečíst si od základu daně daňové odpisy a ani zaplacené pojistné. Jak to může ovlivnit základ daně a výslednou daňovou povinnost je znázorněno v následujícím příkladě.

Tlumočník, který podniká na základě živnostenského podnikání, si pořídil v lednu 2010 osobní automobil v pořizovací ceně 500 000 Kč. Má jednoho zaměstnance a vede účetnictví. V roce 2010 měl výnosy z prodeje služeb a úrokové výnosy, které celkem

činily 984 000 Kč. Suma nákladů činila 299 630 Kč. Z toho daňově uznatelné byly v hodnotě 189 900 Kč. Mezi daňově neuznatelné patří následující náklady:

Cestovné nad limit:	830 Kč
Náklady na reprezentaci:	1 100 Kč
Zaplacené pojistné:	14 800 Kč
Účetní odpisy.	93 000 Kč

Pro lepší srovnání budou obě varianty uplatnění výdajů na dosažení, zajištění a udržení příjmů uvedeny v následující tabulce.

Tab. 2. 3. a) Srovnání výše daně po uplatnění nákladů procentem z příjmů (dle §7) a po uplatnění skutečných výdajů

Položka	Uplatnění skutečných výdajů	Uplatnění paušálních výdajů
Příjmy celkem	684 370 Kč	684 370 Kč
+daňově neuznatelné náklady	109 730 Kč	-----
Uplatnění 40% výdaje z příjmů ¹⁵	-----	273 748 Kč
Základ daně	794 100 Kč	590 400 Kč
-daňové odpisy	275 000 Kč	-----
Základ daně po odpočtu odpisů (zaokrouhlený na stovky dolů)	519 100 Kč	590 400 Kč
Daň před slevou (15% sazba)	77 865 Kč	88 560 Kč
Daň po uplatnění slevy na poplatníka (24 840 Kč)	53 025 Kč	63 720 Kč

V případě tohoto poplatníka není uplatnění paušálních výdajů výhodné, i když to tak na první pohled nevypadalo. Po navýšení základu daně o daňově neuznatelné náklady jsme dostali o 203 700 Kč vyšší základ daně než v případě uplatnění výdajů procentem z příjmů. V tomto kroku se jeví uplatnění výdajů procentem z příjmů pro poplatníka jako výhodné. V další fázi ovšem od základu daně odečteme daňové odpisy a zjistíme, že se dostáváme do opačné situace, kdy se naopak výhodnějšími stávají skutečné výdaje.

¹⁵ Jedná se o příjmy tlumočnicka, proto je dle zákona o daních z příjmů §7, odst. 7, písm. c) použita sazba 40%

Daňová povinnost poplatníka je v případě uplatnění skutečných výdajů téměř o 10 000 Kč nižší.

Z tohoto příkladu vyplývá, že i v případě, že je základ daně po uplatnění výdajů procentem z příjmů mnohem nižší, než kdybychom použili odpočet skutečných výdajů, nemusí být nejvýhodnější. Opět bude záležet na výši nákladů, které si může poplatník v případě uplatnění skutečných výdajů od základu daně odečíst.

Za zmínku ještě stojí srovnání, jak by se změnila daňová povinnost poplatníka v případě, že by byly ponechány stejné výše procentních výdajů, které byly platné v roce 2009. Změna, která v roce 2010 nastala, se týká pouze poplatníků, kteří mají příjmy z jiného podnikání podle zvláštních předpisů.

Předpokládejme tedy, že tlumočnický podnikatel bude provozovat svou činnost za stejných okolností jako v předchozím příkladě. Jeho příjmy i výdaje budou také ve stejné výši. Předpokládejme, že jedinou změnou, která by nastala, by bylo ponechání výše procentuálního výdaje ve výši 60%. Jak by to ovlivnilo daňovou povinnost podnikatele, vyjadřuje následující tabulka.

Tab. 2. 2. b) Srovnání výdajů procentem z příjmů ve výši 40% a 60% dle §7

Položka	Uplatnění výdajů procentem z příjmů (60%)	Uplatnění výdajů procentem z příjmů (40%)
Příjmy celkem	684 370 Kč	684 370 Kč
Paušální výdaje	410 622 Kč	273 748 Kč
Základ daně	273 748 Kč	410 662 Kč
Základ zaokrouhlený na stovky dolů	273 700 Kč	410 600 Kč
Daň před slevou (15% sazba)	41 055 Kč	61 590 Kč
Daň po uplatnění slevy na poplatníka (24 840 Kč)	16 215 Kč	36 750 Kč

Jak je z tabulky jasně vidět, v případě, že by procentní výdaje z příjmů činily 60%, byla by v daném příkladu daňová povinnost poplatníka o polovinu menší než v případě snížení na 40%.

Z uvedeného srovnání vyplývá, že poplatníci si mohou v letošním roce uplatnit mnohem menší podíl výdajů než v roce předchozím. Zvyšuje se tím i pravděpodobnost, že pro ně bude výhodnější uplatnění skutečných výdajů na dosažení, zajištění a udržení

příjmů, před výdaji stanovenými procentem z příjmů. Jediný subjekt, který bude z této změny těžit, bude stát, kterému by se díky ní měly zvýšit příjmy do státního rozpočtu.

4.4. Změna sazby daně z příjmů fyzických osob

V této kapitole bych se chtěla zaměřit na dopady na výši daňové povinnosti v případě dvou změn, které se budou týkat sazby daně a na změny výše daňové povinnosti, která nastala v důsledku změny daňového zvýhodnění na vyživované dítě.

4.4.1. Změna daňové povinnosti při uplatnění rozdílných sazeb daně z příjmů

Jak již bylo ve třetí kapitole zmíněno, existují tři způsoby, jak se může sazba daně z příjmů v následujícím roce změnit. Těmi možnostmi je její zvýšení, snížení a nebo zachování nynější hodnoty. Srovnáme proto v následujícím příkladě dopady na výši daňové povinnosti při změně sazby. V případě, že by sazba poklesla, budeme počítat se sazbou 12,5%, která měla být zavedena již pro tento rok. V případě zvýšení budeme uvažovat sazbu 38%, kterou navrhovali členové politické strany ČSSD. Sazbou 38% bude zdaňován pouze příjem, který převyšuje hranici oněch zmiňovaných 120 000 Kč ročně. K této dani před slevami bude připočteno ještě 15% ze 1 200 000 Kč což činí 180 000 Kč. Budeme předpokládat, že v roce 2011 nedošlo k žádné změně zákona o daních z příjmů s výjimkou sazeb daně. Předpokládejme, že i sazby pojistného na zdravotní a sociální pojištění zůstanou nezměněny.

Pan Novák měl v roce 2011 příjmy ze závislé, které činily 1 400 000 Kč. Na pojistném na životní pojištění za tento rok zaplatil 2 300 Kč, na penzijní připojištění 14 200 Kč. Pan Novák dvakrát daroval krev a uplatňuje pouze slevu na poplatníka.

Zdravotní pojištění placené zaměstnavatelem:	$1\,400\,000 \times 0,09 = 126\,000$ Kč
Sociální pojištění placené zaměstnavatelem:	$1\,400\,000 \times 0,25 = 350\,000$ Kč
Zdravotní pojištění za zaměstnance:	$1\,400\,000 \times 0,045 = 63\,000$ Kč
Sociální pojištění za zaměstnance.	$1\,400\,000 \times 0,065 = 91\,000$ Kč
Super hrubá mzda:	$1\,400\,000 + 126\,000 + 350\,000 = 1\,876\,000$ Kč
Odčitatelné položky: darování krve	= 2 000 Kč
zaplacení životní pojištění.	= 2 300 Kč
penzijní připojištění	= 8 200 Kč ¹⁶
základ daně:	1 863 500 Kč

¹⁶ Od částky 14 200 Kč je nutno odečíst 6 000 Kč podle zákona o daních z příjmů §15, odst. 5

Do tohoto okamžiku byl výpočet daňové povinnosti pro všechny možnosti zmiňovaných změn sazby daně stejný. Jak se bude daňová povinnost v závislosti na jednotlivých sazbách vyvíjet nadále, vyjadřuje následující tabulka.

Tab. 2. 4. 1 a) Výše daňové povinnosti po uplatnění jednotlivých sazeb daně

	Sazba 12,5%	Sazba 15%	Sazba 38%
Daň před slevami	232 937,5 Kč	279 525 Kč	252 130+180 000= =432 130 Kč
Daň po uplatnění slevy na poplatníka (24 840 Kč)	208 098 Kč	254 685 Kč	407 290 Kč
Čistá mzda	1 037 902 Kč	991 315 Kč	838 710 Kč

Pokud srovnáme výši daňové povinnosti poplatníka v případě, kdy pro výpočet použil sazbu 12,5% a 15% zjistíme, že se „výrazně neliší“. I čistá mzda v případě uplatnění 12,5% sazby daně je nižší „pouze“ o 46 587 Kč. V případě uplatnění sazby daně z příjmů ve výši 38% nejsou vyhlídky poplatníka nikterak růžové. V tomto případě by státu na pojistném na sociální a zdravotní pojištění a na dani z příjmů odvedl více než třetinu svého výdělku. Pro státní pokladu by sice byla tato změna vítaná, protože by se příjmy státu zvýšily, ovšem poplatníci, kterých by se změna týkala, by z ní nadšení určitě nebyli. Protože zaplatit daň z příjmů ve výši 254 685 Kč a 407 290 Kč je dost podstatný rozdíl a v momentálně ne příliš příznivé ekonomické situaci by mohla řadě podnikatelů, fyzických osob, přitížit.

4.4.2. Změna výše daňového zvýhodnění na vyživované dítě

Další novelou v rámci zákona o dani z příjmů byla změna daňového zvýhodnění na vyživované dítě. Zmíněné daňové zvýhodnění s pro rok 2010 zvýšilo na 11 604 Kč ročně, to znamená, že za každý měsíc má poplatník, který splňuje podmínky pro uplatnění nárok na zvýhodnění ve výši 967 Kč. Jaká bude výše daňové slevy a výše daňového bonusu u stejného poplatníka za stejných podmínek v roce 2009 a 2010 ilustruje následující příklad.

Poplatník daně z příjmů fyzických osob, pan Novák měl hrubou mzdu v roce 2009 i 2010 ve stejné výši, tj. 212 000 Kč. Na životní pojištění zaplatil 1 800 Kč, na penzijní připojištění 2 300 Kč a dvakrát daroval krev. V domácnosti s ním společně žijí děti, na které uplatňuje daňové zvýhodnění.

Adam: 16 let, v roce 2009 i 2010 studuje střední školu
 Aleš: 6 let, v roce 2009 i 2010 základní škola
 Amálie narozena 28. 5. 2009 (v roce 2009 uplatnění pouze za květen až prosinec včetně)

Andrea: v červnu 2010 maturita, od 1. 9. 2010 nástup do zaměstnání (v roce 2010 uplatnění zvýhodnění pouze za měsíce leden – srpen včetně)

Zdravotní a sociální pojištění hrazené zaměstnavatelem činí v obou letech:

$$212\,000 \times 0,34(0,25+0,09) = 72\,080 \text{ Kč}$$

$$\text{Zdravotní pojištění za zaměstnance činí: } 212\,000 \times 0,045 = 9\,540 \text{ Kč}$$

$$\text{Sociální pojištění za zaměstnance činí: } 212\,000 \times 0,065 = 13\,780 \text{ Kč}$$

$$\text{Výše superhrubé mzdy činí: } 212\,000 + 72\,080 = 284\,080 \text{ Kč}$$

Odčitatelné položky od základu daně:

$$\text{Za darování krve (2x1000=2000 Kč)} \quad 2\,000 \text{ Kč}$$

$$\text{Za uhrazené životní pojištění} \quad 1\,800 \text{ Kč}$$

$$\text{Zaokrouhlený základ daně (na stovky dolů)} \quad 280\,200 \text{ Kč}$$

$$15\% \text{ daň (před slevami)} \quad 42\,030 \text{ Kč}$$

$$\textbf{Daň po odpočtu slevy na poplatníka} \quad \textbf{17\,190 Kč}$$

Až do této části byl vývoj čisté mzdy a daňové povinnosti poplatníka stejný v obou letech. Po odpočtu slevy na poplatníka, přichází na řadu daňové zvýhodnění na vyživované dítě. Jak je v zadání příkladu uvedeno, poplatník si nemůže uplatnit slevu zvýhodnění na vyživované dítě ve všech případech v maximální výši. Proto je výpočet v jednotlivých zdaňovacích obdobích u jednotlivých dětí uveden a vyčíslen v následující tabulce.

Tab. 2. 4. 2 a) Výše daňového zvýhodnění na vyživované dítě v jednotlivých letech

	Rok 2009	Rok 2010
Adam	$12 \times 890 = 10\,680 \text{ Kč}$	$12 \times 967 = 11\,604 \text{ Kč}$
Aleš	$12 \times 890 = 10\,680 \text{ Kč}$	$12 \times 967 = 11\,604 \text{ Kč}$
Amálka	$8 \times 890 = 7\,120 \text{ Kč}$	$12 \times 967 = 11\,604 \text{ Kč}$
Andrea	$12 \times 890 = 10\,680 \text{ Kč}$	$8 \times 967 = 7\,736 \text{ Kč}$
Zvýhodnění na dítě celkem	39 160 Kč	42 548 Kč
Zvýhodnění na dítě celkem	39 160 Kč	42 548 Kč

Nyní srovnáme výši čisté mzdy a daňové povinnosti (daňového bonusu) v jednotlivých letech.

Rok 2009

Daňová povinnost: $17\,190 - 39\,160 = -21\,970$ Kč

V roce 2009 nám díky uplatnění daňového zvýhodnění na vyživované dítě vznikl daňový bonus ve výši 21 970 Kč. Rozdíl mezi celkovým zvýhodněním na dítě, které činí 39 160 Kč a daňovým bonusem, je sleva na dani, která v tomto roce činila 17 190 Kč.

Rok 2010

Daňová povinnost: $17\,190 - 42\,548 = -25\,358$ Kč

V roce 2010 vznikl taktéž daňový bonus, ale jeho částka je o 3 388 Kč vyšší než v roce 2009. V tomto roce bude sleva na dani z titulu zvýhodnění na vyživované dítě činit taktéž 17 190 Kč.

Poplatník má nárok na vyplacení celé výše daňového bonusu, protože ani v jednom ze zdaňovacích období nepřesáhla výše daňového bonusu svou maximální hranici, která v roce 2009 i 2010 činí 52 200 Kč. Pokud tedy posoudíme toto protikrizové opatření z pohledu poplatníka, bude určitě vítanou změnou pro ty, kteří si jej budou moci uplatnit. Jejich daňová povinnost se díky navýšení částky daňového zvýhodnění sníží ještě více než v roce předchozím. V případě pohledu na situaci ze státního rozpočtu jsou to bohužel jenom další výdaje navíc, které stát nadále zadlužují.

Závěrečné shrnutí

Pokud srovnáme výše uvedené protikrizové opatření, nelze ani u jednoho z nich konstatovat, že je pro všechny podnikatele výhodné. Použití nebo nepoužití jednotlivých protikrizových opatření tedy záleží na finanční situaci jednotlivých podnikatelských subjektů. Každé z nich má své výhody i nevýhody, které musí jednotliví podnikatelé brát na vědomí a náležitě se s nimi vypořádat.

5. Závěr

Ve své bakalářské práci jsem si stanovila tři cíle. Mým prvním cílem bylo v rámci kapitoly „Finanční krize, její vznik a důsledky“ vysvětlit čtenáři kde a jak finanční krize vznikla a jak se rozšířila do celého světa. Tuto kapitolu jsem rozdělila do tří hlavních částí, takzvané krizové roky 2007 až 2009, ve kterých jsem popsala, jak se krize, hospodářská recese, postupně vyvíjela. Inspirovala jsem se především názory a publikovanými články ekonoma Pavla Kohouta. Podle získaných informací jsem zjistila, že původ finanční krize sahá již do rozmezí let 2001-2003. Hlavním důvodem vzniku byly substandardní hypotéky, které byly nabízeny často negramotným lidem, kteří neměli trvalé a vysoké příjmy a proto poté, co se sjednané podmínky hypoték změnily, již neměli dostatek finančních prostředků, aby je začali splácet. Svou roli ve vývoji krize sehrála taky takzvaná sekurtizace. Sekurtizace je proces, během něhož dojde ke sjednocení více dluhů a rozdělení do jednotlivých skupin podle různých hledisek. Ty se pak „přemění“ na dluhopisy se kterými se obchoduje na veřejných trzích. A tak se tyto „krizové“ dluhopisy dostaly do celého světa. Najednou si žádná banka nemohla být jistá tím, jestli i ona některé z nich nevlastní. Hrozba opakující se finanční krize se tedy rozšířila do celého světa. Ovšem po srovnání situací v období „Velké deprese“ a nynější je zřejmé, že tato hrozba se opakovat a podle ekonomických údajů se nachází momentálně ekonomika „pouze“ ve fázi recese. Ta ostatně dříve nebo později přijít musela, neboť po ekonomickém růstu vždy dochází k jejímu poklesu a následně může dojít i k recesi.

Mým dalším cílem bylo popsání a přiblížení čtenářům bakalářské práce vybraných protikrizových opatření a následně jejich aplikace na podnikatelské subjekty. V těchto částech jsem se zaměřila na problematiku daňového odpisování, především na nově zavedené mimořádné odpisy a výdaje na silniční motorové vozidlo uplatněné paušálem, dále na procentní změnu výdajů stanovených procentem z příjmů, na možný vývoj sazby daně z příjmů fyzických osob a změnu výše daňového zvýhodnění na vyživované dítě. Za zmínku také stála změna sazby daně právnických osob.

V případě mimořádných odpisů jsem dospěla k názoru, že jejich zavedení bude pro většinu podnikatelských subjektů vítané. Ocení to především ti podnikatelé, kteří si na začátku roku 2009 nebo 2010 pořídili majetek, protože ho mohou do daňových nákladů zahrnout mnohem rychleji a v mnohem vyšší hodnotě než v případě, že by uplatnili rovnoměrné nebo zrychlené odpisování. Rozhodujícím faktorem, který bude ovlivňovat jejich uplatnění výše základu daně a výše mimořádného odpisu. Jak jsem si na

jednotlivých fiktivních příkladech ověřila, mezi podnikatele, kteří možnost uplatnění mimořádného odpisu určitě nevyužijí, budou patřit ti, kteří dosahují nízkého základu daně a hodnota mimořádného odpisu je k jeho poměru vysoká. Dále to budou ti, kteří si pořídí majetek, u kterého mohou uplatnit mimořádný odpis, na konci zdaňovacího období, jelikož mimořádné odpisy se počítají s přesností na měsíce a odečíst by si mohli pouze hodnotu připadající na příslušný počet měsíců. S mimořádnými odpisy je spojena ještě jedna nevýhoda, kterou je nemožnost přerušení odpisování. To znamená, že pokud podnikatel uplatní v jednom zdaňovacím období mimořádný odpis, musí ho bez přerušení uplatnit i v následujícím období, dokud nedojde k úplnému odepsání. I přes tyto uvedené nevýhody se jistě najde mnoho podnikatelských subjektů, kteří tuto možnost daňového odpisování využijí a díky ní bude jejich daňová povinnost mnohem nižší.

Další ze zmiňovaných novel bylo zavedení paušálních výdajů na dopravu silničním motorovým vozidlem. Ve své práci jsem se zaměřila na rozdíly výše daňové povinnosti v případě, že dané silniční motorové vozidlo využívá podnikatel denně a zřídka. Z výsledků mých výpočtů je jasné, že zavedení paušálních výdajů na silniční motorové vozidlo ocení zejména podnikatelé, kteří využívají tyto dopravní prostředky ke své podnikatelské činnosti zřídka. V tomto případě nejenom že si mohou odečíst vyšší částku od základu daně a tím pádem je jejich daňová povinnost nižší, ale navíc jim ještě odpadne povinnost vést knihu jízd. Dojde tedy k ulehčení administrativy. Naopak u podnikatelů, kteří využívají silniční motorová vozidla ke své podnikatelské činnosti denně, jsou skutečné náklady na parkovné a pohonné hmoty vyšší než v případě využití paušálu a proto se dá očekávat, že tuto možnost využívat nebudou. Z toho vyplývá, že knihu jízd budou muset vést i nadále. V případě uplatnění paušálních výdajů na motorové vozidlo jsem se setkala ještě s jednou nevýhodou, která se týká uplatňování kráceného paušálu. V tomto případě si totiž podnikatelské subjekty mohou uplatnit pouze 80% stanoveného paušálu a zároveň daňově uznatelnými náklady v případě odpisů je taktéž pouze jejich 80% výše. Zde se může stát, že i v případě, kdy je výše paušálních výdajů vyšší než skutečných, dojdeme k nižší daňové povinnosti v případě uplatnění skutečných výdajů spojených se silničním motorovým vozidlem. Je to dáno onou procentní výší, kterou si může podnikatel odečíst od základu daně. Jak jsem již uvedla, tuto možnost odpočtu paušálu budou tedy využívat zejména osoby, které své silniční motorové vozidlo využívají na dosažení, zajištění a udržení příjmů jen zřídka. I oni by ovšem měli analyzovat možné dopady jejich použití na výši daňové povinnosti.

Posledními změnami, které jsem aplikovala na podnikatelské subjekty byly možné změny v sazbách daně z příjmů fyzických osob a také změna ve výši daňového zvýhodnění na vyživované dítě.

U fyzických osob, které mají příjmy z jiného podnikání podle zvláštních předpisů, došlo v roce 2010 opět ke změně uplatnění procentuální výše paušálních výdajů. Ta se snížila z 60% na 40%. Na základě mých propočtů jsem zjistila, že podnikatelé, kteří mají příjmy z jiného podnikání podle zvláštních předpisů si nyní mohou, v případě paušálních výdajů, uplatnit daleko nižší částku a proto je daleko pravděpodobnější, že se rozhodnou pro využití výdajů skutečných.

V případě změny sazeb daně z příjmů fyzických osob jsem spekulovala, jak by se změnila výše daňové povinnosti poplatníka v případě poklesu, stagnace sazby daně a nebo její změny na sazbu progresivní. Je jasné, že čím vyšší je sazba daně, tím bude i daňová povinnost vyšší. V případě, že by došlo k opětovnému zavedení progresivní sazby daně, byla by daňová povinnost poplatníka dokonce mnohonásobně vyšší. Tuto změnu by tedy podnikatelské subjekty určitě neuvítaly. Jediný komu by přišla tato změna vhod by byla státní pokladna. V případě změny ve výši daňového zvýhodnění na vyživované dítě jsem mými výpočty pouze porovnávala, o kolik bude daňová povinnost poplatníka v letošním roce nižší než v předchozím, díky zvýšení daňového zvýhodnění na vyživované dítě.

Všechny tyto opatření mají své pro, a proti a proto bude záležet na každé jednotlivé situaci, každého podnikatele, který musí výhodnost těchto použití aplikovat na svou konkrétní situaci.

Téma mé bakalářské práce mi přišlo zajímavé a vzhledem k nynější ekonomické situaci aktuální. Jsem ráda, že jsem si jej vybrala, protože jsem si díky jeho zpracování obohatila své vědomosti o další užitečné informace.

Seznam použité literatury:

Knihy

KOHOUT, P. *Finance po krizi*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2009. 224 s. ISBN 978-80-247-3199-5.

MORRIS, R. CH. *Ztracené miliardy dolarů*. 1. vyd. Brno: Computer Press, 2009. 212 s. ISBN 978-80-251-2526-7.

PELC, V. *Daňové odpisy 2009-2010 strategie pro podnikatelskou praxi podle znění zákona o daních z příjmů k 1. červenci 2009: mimořádné odpisy pro léta 2009 až 2010*. 1. vyd. Praha: Linde, 2009. 139 s. ISBN 978-80-7201-771-3.

Právní předpisy:

MARKOVÁ, H. *Daňové zákony 2010*. 18. Vyd. Praha: Grada Publishing 2010. 280 s. ISBN 978-80-247-3206-0.

RYLOVÁ, Z. a kol. autorů *Daňové zákony 2009*. 1. vyd. Brno: Computer Press 2008. 191 s. ISBN 978-80-251-2366-9.

Internetové odkazy:

ČIŽÍK, V. *Rovná daň v teorii a praxi*. [online]. 2008, [cit. 2008-01] dostupné na: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/Rovna_dan_v_teorii_a_praxi_pdf.pdf

ČSÚ, Finance, 6-6. *Příjmy státního rozpočtu*. dostupné na: <http://www.czso.cz/csu/2009edicniplan.nsf/kapitola/0001-09-2009-0600>

KOHOUT P., Světová ekonomika, *Velká Čínská bublina*. dostupné na: <http://www.finmag.cz/clanek/1012/>.

KUČEROVÁ D., Provoz, *Uplatnění výdajů procentem z příjmů aneb paušální výdaje*. Dostupný na: <http://www.podnikatel.cz/clanky/uplatneni-vydaju-procentem-z-prijmu/>.

MAREK D., Zpravodajství, Přehled, *Progresivní zdanění opět na scéně*, Dostupné na: <http://www.patria.cz/Zpravodajstvi/1557616/progresivni-zdaneni-opet-na-scene.html>

SIMKANIČ J., Daně, *Rovná daň – ale jak?* Dostupné na: <http://www.mesec.cz/clanky/rovna-dan-ale-jak/>.

SOBOTKA B., *Daňové priority: vyšší zdanění firem a progresivita*. Dostupné na:

<http://www.cssd.cz/inews/video/priority-cssd-v-oblasti-dani>

<http://www.podnikatel.cz/dane/danova-evidence/co-jsou-pausalni-vydaje/>

www.ucetnikavarna.cz, vývoj sazby daně z příjmů, dostupné na:

<http://www.ucetnikavarna.cz/up/cs/uzitecne-tabulky/vyvoj-sazby-dane-z-prijmu-fyzickych-osob/>

<http://business.center.cz/business/pravo/zakony/obcanzak/>

Seznam zkratek

Fed	Federální rezervní systém
SOX	Sarbanes-Oxleyův zákon
CDS	credit default swap
PHM	pohonné hmoty
ČSSD	Česká strana sociálně demokratická
ODS	Občanská demokratická strana
HDP	hrubý domácí produkt
OPEC	organizace zemí vyvážející ropu (Organization of the Petroleum Exporting Countries)
EU	Evropská unie
ČR	Česká republika
ČNB	Česká národní banka
DPH	Daň z přidané hodnoty

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji že,

-jsem byla seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;

-beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická universita Ostrava (VŠB-TUO) má právo nevýdělečné, ke své vnitřní potřebě bakalářskou práci užít (35 odst. 3);

-souhlasím s tím, že bakalářská práce bude v elektronické podobě archivována v Ústřední knihovně VŠB-TUO a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o bakalářské práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;

-bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu §12 odst. 4 autorského zákona;

-bylo sjednáno, že užít své dílo, bakalářskou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněná v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 7. 5. 2010

Ivana Vymazalová

Adresa trvalého pobytu studenta

Písek u Jablunkova, č. p. 431

Přílohy:

Příloha č. 1	Daňové přiznání pro daň z příjmů fyzických osob 2010
Příloha č. 2	Příloha č. 1 k daňovému přiznání
Příloha č. 3	Příloha č. 2 k daňovému přiznání
Příloha č. 4	Příloha č. 3 k daňovému přiznání
Příloha č. 5	Prohlášení poplatníka daně z příjmů fyzických osob ze závislé činnosti a funkčních požitků
Příloha č. 6	Kniha jízd